Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ŠT. 9 ● 4. MARCA 1955 ● LETO XIV ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Ob razpisu letošnjih volitev v nove delavske svete

OBRAČUN

Volitve delavskih svetov gospodarskih organizacij v Sloveniji so razpisane. Opravljene naj bodo med 20. februarjem in 31. marcem. Delavski sveti pa so jih dolžni sklicati najkasneje do 15. marca. Gradbenim podjetjem je dopuščen rok do 15. maja, gostinsko-turističnim podjetjem pa do 31. maja.

Delavske svete bomo volili po doslej veljavnih predpisih, to je po Temeljnem zakonu o upravljanju gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih iz leta 1950 in Zakonu o volitvah delavskih svetov ter navodilih k temu zakonu iz leta 1952. Potemtakem postopek pri volitvah ne bo delal težav, saj imajo delovni kolektivi in zlasti sindikalne organizacije v tem opravilu dokajšnje izkušnje.

Nekateri menijo, da so letos volitve razpisane v nepravem času, češ toliko dela imamo s pravilniki, sedaj pa nam nalagajo na rame še volitve organov delavskega gospodarjenja. In boje se, da bo vse delo le napol opravljeno. Ali je kaj resnice v ten trditvah in ugovorih? Bore malo ali nič.

Tehnične priprave, katerih se lahko loti le nekaj odgovornih tovarišev, niso nič večje kot druga leta. Kar pa se tiče vsebinske plati, lahko ob volitvah storimo marsikaj, kar bo koristilo gospodarjenju kolektiva. Porazgovorimo se lahko namreč o plačnem sistemu. Dosedanje delo delavskih svetov je nedvomno treba ocenjevati tudi s tega stališča. Volivci bodo ocenjevali organe upravljanja, ali so dovolj ali premalo storili za rast proizvodnje, za pravilen način nagrajevanja, izboljšano organizacijo dela in podobno.

Ob razgovorih o delu dosedanjega delavskega sveta in nalogah novega bodo kandidati dodobra spoznali naloge, ki so pred njimi. V podjetjih bo treba dosledno uresničiti načela plačnega sistema in skrbeti za še boljšo organizacijo dela, strokovno rast delavcev itd.

Volitve delavskih svetov torej niso prezgodaj in tudi ne prepozno, temveč so razpisane pravi čas. Le nanje se je treba pripraviti in delo smotrno razdeliti.

Težišče dela bo nedvomno na sindikalnih podružnicah in sindikalnih svetih, zato morajo ti dobro poznati predpise. Njihova glavna skrb pa naj bo posvečena aktivizaciji vsega članstva in tudi sestavi kandidatnih list.

Nekateri delavski sveti so že na občnih zborih svojih sindikalnih podružnic poročali o svojem delu ter o gospodarskem položaju podjetja. To je vsekakor zelo razveseljivo. Vsi pa tega niso storili. Sedaj, ob volitvah delavskega sveta, je čas, da to dolžnost opravi vsak delavski svet. To bo zlasti potrebno v tistih gospodarskih organizacijah, kjer delavski svet, oziroma njegovi člani niso redno seznanjali delavcev z gospodarjenjem v podjetju.

Medtem ko ugotavljamo, da so lani upravni odbori precej napredovali, tega za delavske svete ne moremo reči. Vsaj za večino ne. Prav gotovo je na to vplivala večja aktivnost in operativnost samih upravnih odborov. Slabost delavskih svetov v minulem letu je v tem, da so še vedno obravnavali pretežno praktična vprašanja. Tega so v dokajšnji meri krivi tudi upravni odbori, ki so jih peljali na tako pot. Tako so delavski sveti vse premalo razpravljali o politiki poslovanja gospodarske organizacije, s čimer bi dajali smer gospodarjenja. To je tudi vzrok, da so se delavski sveti dokaj poredkoma sestajali.

Zaradi le-teh slabosti je pred sindikalnimi organizacijami velika odgovornost, da priporoče za izvolitev v delavski svet take tovariše, ki bodo smelo in odločno prelomili z nazadnjaškimi in primitivnimi nazori posameznikov, zlasti kadar gre za zakonitost, za napredek podjetja in družbene skupnosti. Lani se je celo primerilo, da nekatera strokovna vodstva niso mogla uresničiti strokovno in gospodarnostno utemeljenih načrtov za boljšo proizvodnjo, ker niso našli dovolj razumevanja pri delavskem svetu. Kaj česti so še primeri, da delavski sveti nasedajo demagoškim predlogom in zahtevam vodstvenega osebja. To nam potrjujejo pojavi nedovoljenega trgovanja, nezakonitega kupovanja raznega blaga iz sredstev podjetja, ki ga v proizvodnji ne potrebujejo, gospodarski prestopki in podobno.

Želimo si, da bi delavski organi upravljanja povsod kar najbolje poslovali. Zavedamo pa se, da orjemo na tem področju ledino socialističnih odnosov ter da plodovi tega prizadevanja rastejo v neposredni praksi.

V organih delavskega upravljanja smo doslej volili precej voditeljev proizvodnje, od mojstrov do obratovodij in inženirjev. To so naši najodgovornejši voditelji proizvodnega procesa. Toda žal ugotavljamo, da so ponekod prav ti slabili delavsko upravljanje s tem, da so razširjali načela demokratičnega upravljanja v samo tehnično organizacijo proizvodnje. To pa lahko vodi v anarhijo. Saj zahteva dobro organizirana proizvodnja čvrsto disciplino. Osnovno načelo delavskega upravljanja je in mora ostati: največja demokracija v odločanju — stroga disciplina v izvrševanju. Pri nas, kjer smo v kratkem povojnem času samo v Sloveniji zaposlili 210.000 novih delavcev in je večina leteh prišla z dežele, je to načelo še posebno važno. Dobro organizirana proizvodnja, ki temelji na zavestni odgovornosti in disciplini vseh zaposlenih, nam bo omogočila večjo proizvodnost, čvrsto rentabilnost in boljše življenjske pogoje.

Za dobro vodenje gospodarstva in posebej za dobro organizacijo proizvodnje so neobhodni dobri strokovnjaki. Tega delavski sveti lani niso dovolj upoštevali. Ne samo da nam v podjetjih manjka vajencev, pogrešali smo zlasti načrtnega strokovnega usposabljanja. Strokovna predavanja in tečaji bi pripomogli k hitrejšemu usposabljanju delavcev za uspešnejše delo. Toda prizadevnost organov delavskega upravljanja pa tudi sindikalnih vodstev je bila v tej smeri doslej razmeroma majhna.

Med najvažnejšimi činitelji v vsakem podjetju sta direktor in računovodja. Tako jih ocenjuje tudi naša zakonodaja. Oba sta odgovorna za poslovanje podjetja kot celote. Obenem sta čuvarja zakonitosti in dolžna varovati interese družbene skupnosti, saj so proizvodna sredstva last družbe in jih delovni kolektiv le upravlja. Nadvse razveseljivo pa je, da v podjetjih opažamo vedno manj samovolje, četudi še ni povsod odpravljena. Samovolja posameznikov prihaja najčešče do izraza le tam, kjer delavski svet slabo upravlja ali celo ne razume nalog, ki se postavljajo pred delovni kolektiv in družbeno skupnost.

Če bomo sedaj, ko se pripravljamo na volitve v delavske svete, razpravljali o dosedanjem delu delavskih organov upravljanja ter jih smelo ocenjevali, bomo nedvomno odkrili precej slabih stvari, istočasno pa tudi našli take rešitve in take oblike dela, da se napake v bodoče ne bodo ponavljale in da bo uspeh vedno večji. Ob razpravah bomo morali pokazati tudi na tiste naloge, ki stoje pred organi samoupravljanja v naslednjem poslovnem letu. Ena izmed najvažnejših je ureditev tarifne politike. Najvažnejše je, da bomo dosledno uresničevali načela socialističnega nagrajevanja. Novi tarifni pravilnik, pravilnik o normah in premijah morata omogočiti vsakemu zaposlenemu, da bo prejemal nagrado, kakršno si je z delom zaslužil. Rušenje teh načel nam lahko povzroči le hude gospodarske in politične težave, ker bi s povišavanjem zaslužkov brez ustrezajočega porasta proizvodnje prišli do tega, kar se je zgodilo lansko leto, ko so plače rasle, proizvodnja zaostajala, zaradi česar se je življenje podražilo. To je nadvse odgovorna naloga delavskih svetov, upravnih odborov in sindikalnih organizacij.

Dobro ali slabo delo delavskih organov upravljanja bo letos in v bodoče še bolj odločilno za naš splošni gospodarski napredek. V bodoče bomo morali še bolj skrbeti za človeka-delavca. Povsod, kjer je le mogoče, je treba izboljšati tehnične in higienske pogoje dela. Skrb za boljšo prehrano delavcev ni le stvar sindikata, marveč v prvi vrsti delavskega sveta. Z dobro postavljenimi merili dela bodo s produktivnostjo rasli tudi zaslužki in to bo neposredno vplivalo na zviševanje življenjske ravni.

S poglobljenim delavskim upravljanjem bomo še naprej krepili socialistične odnose, istočasno pa tudi krepili socialistično zavest proizvajalcev. Danes si noben nasprotnik socializma ne upa odkrito rušiti teh socialističnih odnosov. Življenje nas pa uči, da moramo biti dosti bolj budni, ker sovražniki napredka razvijajo svojo razdiralno aktivnost predvsem ob drobnih vsakodnevnih napakah in težavah, ki jih je pri nas še precej. V borbi proti tem težavam in lastnim slabostim in še posebno v borbi s tistimi, ki hočejo izkoriščati te težave in naše slabosti, moramo zoperstaviti vse svoje sile. A v prvih vrstah tega boja so se dolžni boriti komunisti in sindikalni odborniki.

M. Borc

NAJ ŽIVI OSMI MAREC,
borbeni praznik naših žena — delavk-mater!

ŽENA V DELOVNEM RAZMERJU

Pogoji in pota enakopravnosti

Enakopravnost žena z moškimi, ki je bila proglašena po vojni, je mogoče doseči le z ekonomsko neodvisnostjo in z enačenjem položaja žene z moškim v gospodarskem in družbenem življenju. Sindikalne organizacije so se od samega začetka borile za uresničenje takšne enakopravnosti in težile, da se žene čimprej vključijo v gospodarstvo ter da se zaposlenim ženam ustvarijo takšni pogoji dela, ki bi ji omogočili nemoteno opravljanje njihovih materinskih dolžnosti in da razbijejo zakoreninjeno miselnost o manjši delovni sposobnosti žena.

Zaposlena žena ima v družbi poseben položaj in posebno družbeno vlogo. Ona živi življenje: žene-delavke in žene-matere. Ona ima v družbi razen skrbi o materialnih pogojih življenja družine tudi dolžnost vzgoje naraščaja. Naj bo na kakršnem koli delu v gospodarstvu ali v javni službi, žena ni samo delavka ali uslužbenka, temveč tudi žena in mati. In prav to marsikje pozabljajo in pri tem mnogo greše. Ne potrudijo se najti takšno delo, ki bi odgovarjalo ženinim psihološkim in fizičnim sposobnostim in lastnostim. Čestokrat ji odrejajo celo takšna dela, ki so za njeno zdravje škodljiva in nevarna ter ji ovirajo opravljanje materinskih dolžnosti. Prav zaradi tega, ker se ženam vedno ne odreja odgovarjajoče delo, obstaja mišljenje o manjši proizvodnosti žena in, da je za podjetje ceneje in bolje, ako zaposli moško delovno silo. Izkušnje naših podjetij, ki pravilno zaposlujejo žene, a posebno izkušnje nekaterih industrijsko razvitih dežela, v katerih je vprašanje zaposlitve žena bolje proučeno, nam kažejo obratno. Če žena opravlja delo, ki odgovarja njenim psihološkim sposobnostim in lastnostim, tedaj je njeno delo produktivnejše od dela moškega. To prihaja do izraza zlasti, kjer delo zahteva točnost in hitrost.

Da bi našli najprimernejše možnosti zaposlitve žene, je treba proučiti, v kakšnih panogah in na kakšnih delovnih mestih je možno njih zaposlitev. Mnoga delovna mesta bi se lahko z manjšimi spremembami (na primer s spremembo orodja, organizacije dela itd.) tako prilagodila, da bi na njih žene delale uspešnejše kot moški. S tem bi dosegli trikratno korist: osvobodili bi moško delovno silo za dela, na katerih je ta prepotrebna, zvišali bi storilnost dela, a tudi žena bi pridobila na družbenem položaju.

Nekateri se branijo žena, češ da prepogosto bolujejo in da so zato v breme podjetja. Res, podatki povedo, da žene pogosteje bolujejo kot moški. Toda ni dovolj, da to ugotavljamo. Dolžni smo poiskati vzroke. Nedvomno so osnovni vzroki posebne fizične in fiziološke lastnosti žene. In prav zaradi teh vzrokov je potrebno še enkrat podrčrtati zahtevo, da se delo, ki ga opravljajo žene, organizira in prilagodi tako, da ga lahko uspešno opravljajo in da pri tem ne škoduje njihovemu zdravju. Marsikje bi si lahko omislili stole, da bi žene delale sede. Z nepremočljivo obutvijo bi zaščitili noge pred vlago. S higiensko urejenimi prostori bi zelo pomagali ženi. Vse to so na prvi pogled samo drobne stvari in za njih ureditev ni potrebno velikih sredstev, temveč le več razumevanja. Pripomogle pa bi k zdravju žene in njeni večji storilnosti. In končno, ne izogibajmo se nujnih stroškov, nujnih za zaščito žene. Če je družbi do tega, da so žene zdrave in da z uspehom opravljajo svoje družbene naloge — a naši družbi je vsekakor do tega, tedaj je ta poklicana, da del svojih sredstev oddvoji v te namene. To žene po svojem položaju v družbenem življenju vsekakor in nesporno tudi zaslužijo in s pravico zahtevajo.

Ne moremo mimo dejstva, da je naša družba v povojnih letih posvečala mnogo skrbi prav že-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Preko tedna uredništvo zbira, pripravlja in ureja rokopise. Pošilja jih v tiskarno, kjer jih strojni stavci »postavijo«, a stavci-meterji vsako sredo ob prisotnosti naših urednikov ustranjujejo. Na sliki vidimo stavca pri ustranjevanju Delavske enotnosti

TE VRSTICE JE PISALA TRDA RUDARJEVA ROKA

Kot bi se pogovarjal

s preizkušenimi borci delavskega gibanja

Že precej časa se pripravljam, da bi Vam napisal nekaj vrstic. Po pravici povem, da sem se obotavljal, ker mi svinčnik in pero ne gresta najbolje od rok. Če boste našli kakšne napake, sem prepričan, da mi jih boste, kot starejšemu rudarju, oprostili.

Prvo, kar me teži, je, da se Vam moram najlepše zahvaliti za redno pošiljanje časopisa, kljub temu, da sem Vam precej časa dolgoval naročnino. Še posebej pa sta me zadela članka v zadnjih dveh številkah pod imenom: »Pomenek o našem delavskem glasilu«.

Danes, ko Vam pošiljam naročnino, bi rad še nekaj povedal. Zelo sem zadovoljen z našim delavskim glasilom. Ko ga prebiram, mi je, kot da bi se pogovarjal s preizkušenimi borci delavskega gibanja.

Nekaj pa vendarle pogrešam v našem sindikalnem časopisju. Rudarji se kaj poredkoma oglašajo, čeprav nas je iz dneva v dan več. Pri tem mislim zlasti na zasavske in druge starejše rudnike. Razumem, da imajo svoj lokalni časopis, vendar ostane ta večjidel le v njihovem okraju. Tudi je zelo malo slišati o članih zbora proizvajalcev. Ne bi bilo napak, če bi se kdo njih oglasil. In še Republiški odbor rudarjev bi nam po časopisu lahko sporočil, o čem seje in sklepa.

Še nekaj vrstic o našem življenju pri velenjskem rudniku.

Sedaj, ko to pišem, so občni zbori že za nami. Bili so še kar živahni, le po mojem mnenju smo se vse premalo pogovorili o rudniških zadevah in družbenem planu. Predvsem pa je graje vredno, da nimajo naši rudarji in drugi, ki stanujejo v tako udobni koloniji, več razumevanja za tako važno stvar, kot sta občni zbor in sindikalno zborovanje.

Ko smo zvedeli za izid volitev v izvršni odbor sindikalne podružnice, je bilo slišati, da je v njem preveč uslužbencev. Imamo devetčlanski odbor in od tega je šest uslužbencev ter komaj trije delavci. No, ne mislim grajati našega dela, saj je bilo dokaj plodno. Upam, da bo tudi v bodoče, saj so v izvršnem odboru vidni politični delavci. Treba bo zainteresirati vsakega člana kolektiva, pa bo šlo v prid nas vseh in boljše bodočnosti.

Tovariški pozdrav uredništvu in vsem, ki bodo to pismo prebrali.

Zvesti naročnik
Martin Hajsinger

Z OBČNEGA ZBORA PODRUŽNICE »ISKRA« V KRANJU

Naprej, ne nazaj!

9 % več kot so lani predvideli. — Podružnica skrbi za svoje člane. Kolektiv naroča zase posebne predstave v Prešernovem gledališču. O menzi in še kaj.

Iskrčani so lanske proizvodne naloge celo presegli za devet odstotkov. Organi samoupravljanja so bili dokaj delavni in so dosegli lepe uspehe, o katerih so govorili na nedavnem občnem zboru sindikalne podružnice. Delavce nagrajujejo po učinku, saj so sistem norm že dokaj izpopolnili. Republiški odbor kovinarjev in odbor podružnice sta skupno proučila tarifno vprašanje v podjetju in s tem pripomogla k boljšemu načinu nagrajevanja.

Da je bila podružnica lani zelo delavna, nam povedo že tele številke: sindikalni pododbori so sklicali 381 sestankov in 38 razgovorov z delavci. Podružnica je organizirala 137 skupinskih izletov, 186 članov so poslali na dopust, 5 članov pa na brezplačno zdravljenje. Taborilo je 114 članov kolektiva. 92 članom so izplačali povprečno 3200 dinarjev podpore. Za higiensko tehnično zaščito pa so porabili lani več kot 24 milijonov dinarjev.

Še nekaj je, kar dela kolektivu podjetja »Iskra« preglavice. Urediti bodo morali obratno ambulanto in tudi stanovanjsko vprašanje je še zelo pereče. V samskem domu na Planini razmere niso najboljše. To pa verjetno zato, ker hišni svet in uprava doma nista dovolj delavna.

S prehrano je za Iskrčane še precej slabo. Priložnostno se hrani več kot 500 delavcev. Kuhajo si sami ali pa so na hrani v gostilnah. Že več mesecev govorijo o tem, da bodo ustanovili lastno delavsko menzo. Mestni ljudski odbor je mnenja, da bi ustanovili delavsko kuhinjo skupno za tovarno »Tiskanina« in deloma še za druge tovarne, ki naj bi prispevale primeren delež menzi, da bi bila hrana cenejša. Tudi ljudski odbor je pripravljen nekaj prispevati.

Sredi leta je podružnica omogočila svojim članom obisk predstav v Prešernovem gledališču. Z upravo gledališča so se domenili, da bo prirejala posebne predstave za delovni kolektiv »Iskre«. Delavci zelo radi obiskujejo predstave pri čemer imajo velike zasluge posamezni sindikalni odborniki. Sama podružnica pa je tudi prispevala nekaj denarja tako, da so bile vstopnice cenejše. Treba je reči, da je ta kolektiv edini med kranjskimi, ki kolektivno obiskuje predstave v gledališču.

Sindikalna podružnica je lani precej skrbela za strokovno vzgojo delavcev. Izpit za kvalificirane in visokokvalificirane delavce ter za risarje je opravilo 99 delavcev.

To je torej nekaj z občnega zbora podružnice delovnega kolektiva podjetja »Iskra«. Naprej in ne nazaj je njihovo geslo.

—ne

Pomoč Republiškega sveta Sindikatov Slovenije poplavljencem v Srbiji

Republiški svet Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo je daroval pol milijona dinarjev kot pomoč prizadetim krajem v Srbiji, ki jih je doletela pred nedavnim velika poplava.

DROBNE IZ ORGANIZACIJ

ZA POPLAVLJENCE V SRBIJI je daroval delovni kolektiv Železarne v Ravnah 400.000 din, hrastniški steklarji pa 100.000 dinarjev.

ŠTIRI NAJBOLJŠE PROSVETNE DELAVCE bo nagradil Republiški odbor Združenja učiteljev Slovenije ob 10-letnici osvoboditve.

ŠAHOVSKO TEKMOVANJE POSTARJEV. V spomin na Jovana Joce Miletića prirejajo poštarji tudi letos svoje prvenstvo v šahu. Finalni turnir bo od 25. aprila do 31. marca na Avali pri Beogradu. Prvenstvo Slovenije pa bo od 5. do 12. aprila v Ljubljani združeno s proslavitvijo 10-letnice sindikatov Jugoslavije in osvoboditve Slovenije.

OD 15 SINDIKALNIH PODRUŽNIC, kolikor jih je na področju krajevnega sindikalnega sveta Ruše, so izvedle doslej občne zbore že vse sindikalne podružnice razen podružnice kmetijske zadruge iz Ruš in zdravstvenih delavcev v domu Viltuš. Podružnice so občne zbore letos še posebno skrbno pripravile, člani pa so se jih udeležili v velikem številu.

PRAPOR SO RAZVILI. Na občnem zboru sindikalne podružnice ruške tekstilne tovarne so svečano proslavili desetletnico ZSJ. Ob tej priliki so razvili nov sindikalni prapor, ki mu je kumovala predsednica delavskega sveta Vika Novakova. G. G.

NEKAJ STEVILK IZ KSS DOMŽALE. S popisom so v sindikalnih organizacijah na področju domžalskega sindikalnega sveta končali že v začetku tega meseca. Težava je bila le s podružnico v Lukovici, kjer spe sindikalni odborniki »spanje pravičnega«. — Od 4209 zaposlenih je 3890 sindikalno organiziranih. Norme so uvedene delno v Papirnici in »Vati« ter na kmetijskih posestvih. Po akordu pa delajo v »TOKO«, »LIP« Domžale ter Radomlje in na posestvu v Grobljah. — Lani so izplačala podjetja na tem področju 119 milijonov dinarjev presežka.

PROŠNJA REŠENA

Sindikalna podružnica delavcev Železarne Štore je prosila upravo železnic, naj doda k »rogačanu« še nekaj vagonov, da se bodo delavci laže vozili z dela. Njihovo prošnjo smo objavili tudi v »Delavski enotnosti« številka 7 dne 18. fabr. 1955. Tovariš Jaka Vodopivec, zaupnik »Delavske enotnosti« Železarne Štore, nam sporoča, da je uprava železnic to prošnjo ugodno rešila. »Rogačan« ima sedaj še več vagonov, kot je to želela in predlagala sindikalna podružnica. Izvršni odbor sindikalne podružnice se upravi železnic zahvaljuje, saj je s svojo uvidevnostjo zadovoljila delavce, ki se sedaj po trudapolnem delu udobno odpeljejo domov.

GORIŠKI POŠTARJI SO SE IZKAZALI

LIST NAS POVEZUJE

Na zadnjem občnem zboru naše sindikalne podružnice PTT delavcev in uslužbencev v Novi Gorici smo razpravljali o vseh važnih vprašanjih — sindikalnih, gospodarskih, kulturnih in političnih ter seveda še posebno o razširitvi našega glasila »Delavska enotnost« med našimi člani.

Poštni delavci se zaradi objektivnih razlogov bolj poredkoma sestajamo, saj smo raztreseni po vsem goriškem okraju. Prav zato je naše sindikalno življenje bolj otežkočeno. No, o našem delu ne bom govoril, saj bo o tem naš tovariš iz Nove Gorice bržčas še kaj napisal. Tako smo se, jaz kot star naročnik na »Delavsko enotnost«, in vsi odborniki naše sindikalne podružnice po napotilih občnega zbora zavzeli za to, da bi bil vsak naš član naročen na delavsko glasilo. »Delavska enotnost« je res dober in lepo urejevan časopis, ki nas seznanja z vsemi važnejšimi dogodki doma in po svetu. Zato lahko veliko pripomore k dvigu socialistične zavesti delavcev. Prav zaradi tega nas lahko le »Delavska enotnost« zbliža med seboj in nas, ki smo raztreseni daleč naokrog, poveže v skupen delavski kolektiv.

Pripomniti moram, da je name osebno močno vplival tudi članek »Kaj tare naše uredništvo« in sem se res potrudil, da bi pridobil čim več novih naročnikov, povsod sem naletel na veliko razumevanje, ter vam danes že sporočam naslove 27 tovarišev, ki so se naročili na list.

Roman Florjančič

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKALNE PODRUŽNICE PTUJSKIH KROJAČEV IN ŠIVILJ

Smo že začeli

Odločil sem se, da napišem nekaj o našem občnem zboru v naš delavski časopis kar po delavsko, saj o naši stroki le malokdo kaj napiše.

Občni zbor smo dobro pripravili in nam je prvič po osvoboditvi tako lepo uspel. Istočasno smo proslavili deseto obletnico Zveze sindikatov Jugoslavije. Na občnem zboru smo se pohvalili in pokritizirali za uspehe in neuspehe ter se pogovorili o nadaljnjem delu.

V bodoče bomo v prvi vrsti poskrbeli, da se bomo redneje sestajali in se pomenili o zadevah, ki nas tišče, o gospodarstvu, politiki, pa tudi o kulturnih stvareh. Potrudili se bomo in organizirali vse krojaške ter šiviljske pomočnike in vajence, ki so še izven sindikata. Zanimali se bomo, kako ti žive, kakšno plačo imajo, kakšen je odnos mojstrov do njih itd. Priredili bomo tudi več izletov. Eden teh bo v varaždinsko tekstilno tovarno.

Naše sklepe smo že začeli uresničevati. Tako smo pridobili že 30 članov za društvo »Svoboda«, novinar Furlan, ki je bil v skupini tovariša Tita, ki je potovala v Indijo in Burmo, pa nam je povedal nekaj o teh prijateljskih deželah.

Zgleden predsednik

Naročnik sem na naše delavsko glasilo. Berem ga z velikim veseljem in komaj čakam petka, ko mi ga poštar prinese.

O listu se želim pohvalno izraziti, saj je zelo zanimiv in dober pomočnik sindikalnemu odborniku. Zaskrbelo pa me je, ko sem prebral zadnji dve številki in zvedel, da število naročnikov pada. To mi ni dalo miru in sem se odločil, da bom šel med člane naše podružnice ter z vztrajnim prizadevanjem pridobil vsaj pet novih naročnikov.

Danes vam veselega srca sporočam, da sem uspel. Vam v vesel pozdrav naznanjam, da sem pridobil deset novih naročnikov na naše delavsko glasilo z željo, da jim začnete list takoj pošiljati.

Ob zaključku vam želim še mnogo uspehov pri vaših prizadevanjih, da bi naš list prodrl v večjem številu v naše delavske vrste. Poskusite list še izpopolniti s kotičkom za razvedrilo (križanke, karikature, šale, risanke itd.). To je moj predlog, da bi bil naš list še zanimivejši in privlačnejši.

Feliks Bager,
pred. ptujske podruž. krojačev in šivilj

IZ DELA SINDIKALNE PODRUŽNICE DELAVCEV TOVARNE EMAJLIRANE POSODE V CELJU

SINDIKAT NAJ PODPRE

ustanovitev obratne kuhinje v podjetjih

Člani sindikalne podružnice delavcev Tovarne emajlirane posode v Celju so letos veliko razpravljali o skrbi za delavce in o gospodarjenju v podjetju. Vodstvo podjetja misli ustanoviti obratno kuhinjo, kjer bi dobili delavci poceni in dobro hrano. Del stroškov za kuhinjo naj bi krili iz dobička podjetja. Posamezni sebični delavci nasprotujejo ustanovitvi obratne kuhinje, češ potlej bomo dobili manj dobička. Delegati občnega zbora so to sebičnost posameznikov hudo grajali. Novemu izvršnemu odboru so naročili, naj skupno s sindikalnimi odbori v obratih podpre ustanovitev obratne kuhinje v podjetju, saj se bo s tem izboljšala prehrana delavcev, kar bo koristilo njihovemu zdravju in vplivalo tudi na večjo delovno storilnost.

Na občnem zboru so odborniki tudi poročali, kako je poslovala Vzajemna blagajna, ki jo je sindikalna organizacija ustanovila pred dvema letoma. Člani so najemali posojila predvsem jeseni, ko so kupovali ozimnice. L. 1953 je blagajna posodila članom v osmih mesecih nad 612.000 dinarjev. Lani pa je blagajna članstvu posodila že 1,194.400 dinarjev ali povprečno 99.533 dinarjev mesečno.

Za predsednika Izvršnega odbora sindikalne podružnice tovarne emajlirane posode v Celju je bil letos že šestič izvoljen delavec Martin Pirš. Tovariš Pirš je zgleden sindikalni odbornik in med članstvom zelo priljubljen

SKLICAN JE

III. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije

Po sklepu XIX. plenuma Centralnega sveta ZSJ o sklicanju III. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije je predsedstvo Centralnega sveta ZSJ sklenilo, da bo III. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije od 5. do 7. maja 1955. leta v Sarajevu.

Kongresu bo predlagan dnevni red, ki je bil sprejet že na XIX. plenumu, in to:

1. **Poročilo o delu Centralnega sveta ZSJ v dobi med II. in III. kongresom.**
2. **Vloga, mesto in naloge sindikatov v nadaljnjem obdobju socialistične graditve.**
3. **Spremembe in dopolnitve Statuta ZSJ.**
4. **Izvolitev Centralnega sveta in nadzornega odbora.**
5. **Razno.**

Iz Sekretariata
Centralnega sveta ZSJ

Z OBČNEGA ZBORA SIND. PODRUŽNICE V STARI CERKVI

Kulturni dom bodo gradili

Na občnem zboru sindikalne podružnice kmetijskih in gozdnih delavcev v Stari Cerkvi pri Kočevju so živahno razpravljali o delovanju svoje organizacije. V minulem letu so znatno izboljšali sindikalno dejavnost. Večkrat so razpravljali o gospodarskih zadevah, delovni disciplini ,organizaciji dela in nagrajevanju. Pri živinoreji so dosegli lepe uspehe, saj so dvignili povprečno mlečnost krav od 2900 l letno od leta 1953 na približno 3200 l v letu 1954. Najboljša krava, ki jo imajo, je »Pavla«, ki je dala v letu 1954 nad 5300 l mleka.

Člani te sindikalne podružnice se tudi aktivno udejstvujejo v delu društva »Svoboda«. V članstvo »Svobode« so se vključili prav vsi delavci in uslužbenci, okoli 30 pa jih aktivno dela v sekcijah.

Ker nimajo primernega prostora za prireditve in kulturno izživljanje, so vse množične organizacije sklenile, da bodo začeli graditi kulturni dom. Sindikalna podružnica je na občnem zboru sklenila, da bo prispevala nekaj finančnih sredstev, organizirala bo delo pri gradnji in pomagala pri dobavi materiala. **fm.**

Ne more biti odbornik

Že na občnem zboru sindikalne podružnice novoustanovljenega podjetja Kmetijske zadruge v Češnjici smo se temeljito pomenili o novem plačnem sistemu. Povsem jasno smo spoznali, da jamči le večja produktivnost dela za višjo življenjsko raven.

V poznejših pripravah tarifnega pravilnika in pravilnika o normah smo ugotovili, da so člani sindikata in odborniki v pretežni večini pravilno razumeli svojo vlogo ter se potrudili, da bi pravilno sestavili oba pravilnika.

Medtem ko so se vsi odgovorni lotili dela pa je mizarski mojster ročne delavnice nagovarjal posamezne delavce, naj delajo bolj počasi, da bo njihova storilnost čim nižja, ter da jim ne bi postavili previsokih norm. Člani kolektiva so zahtevali, naj se skliče sestanek obrata mizarne, ki ga je on zastopal v izvršnem odboru podružnice. Povedali so namreč, da je bil ta mojster na občnem zboru izvoljen za sindikalnega odbornika. Delavci obrata mizarne so se sredi februarja res sestali in razpravljali o mojstru. Povedali so, kako jih je nagovarjal, naj bi manj delali ter zahtevali, da se ga razreši odborniške funkcije. Soglasno so sklenili, naj se v tem obratu razpišejo ponovne volitve za sindikalnega odbornika. **M. Polajnar**

OB ROBU DOGODKOV

NEKAJ MISLI O AMERIŠKI ZUNANJI POLITIKI

Velika sprememba

V minulem tednu je bila v Bangkoku, glavnem mestu Siama, konferenca pakta SEATO, obrambne organizacije, ki so jo ustanovili Američani in ki brani ameriške interese in interese zahodega kolonializma v Jugovzhodni Aziji.

Dulles, ameriški zunanji minister, je na tem sestanku dejal, da so Američani še vedno pristaši politike, ki jo je pred mnogimi leti zapisal v svojih tezah veliki ameriški državnik Monroe in ki je »svarila evropske despote, naj ne razširjajo svojega sistema na ameriško poloblo«. Tako je dejal Dulles, toda če bi mu človek verjel bi se presneto uštel.

Dobrih 130 let je minilo odkar je Metternich očital Američanom, da »podpirajo revolucije, kjer koli se pojavljajo in da vlivajo novih moči apostolom prevrata«. Danes je pogled Washingtona na svet in na dogajanja v njem popolnoma drugačen. Danes Američani nič več ne podpirajo revolucij Bolivarja, podpirajo in celo organizirajo pa »revolucije« Armasa. Med Armasom, guatemalskim diktatorjem in Bolivarjem, velikim bojevnikom za svobodo ameriških narodov, pa je velika razlika. Ta razlika kaže, kako globoko se je spremenila ameriška zunanja politika.

V Bangkoku je Dulles sicer trdil, da politika ameriške vlade še vedno temelji na načelih, ki jih je pred dobrimi sto leti propagiral Monroe, na načelih enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav, toda ko je svet zvedel za te njegove trditve, se je smejal. Današnja ameriška zunanja politika prav nič ne temelji na načelih enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav, zakaj načela na katerih temelji so tem popolnoma nasprotna. Danes Američani podpirajo najbolj reakcionarne težnje na svetu, težnje Čang Kaj Šeka, Sing Man Rija, Franca in evropskih imperialističnih gospodov.

Ameriški novinar Victor H. Bernstein je pred nedavnim napisal: »Nič ni novega, da smo izgubili zanimanje za revolucije, za naše in za revolucije drugih. Čudno je le, da smo tako hitro in tako daleč odšli v zadnjih letih v smeri popolnega izenačenja z interesi oslabljenega, a še vedno močnega imperializma Zahoda.«

Na nedavnem IX. zasedanju Generalne skupščine Organizacije združenih narodov so razpravljali o osmih večjih vprašanjih odnosa do kolonialnih narodov. Delegacija Združenih ameriških držav je pri štirih glasovala za interese kolonializma, pri dveh pa se je vzdržala. Tako so Američani nastopili proti osvobodilnemu gibanju v Tunisu, Alžiru, Maroku in Cipru, proti zahtevi Indije, naj organizacija Združenih narodov intervenira glede njenih državljanov v Južni Afriki in niso hoteli podpreti protestov proti rasni diskriminaciji v Južnoafriški uniji in osvobodilnih teženj v Zahodni Novi Gvineji. Ameriški delegat Lodge je celo dejal, da Washington »z veliko zaskrbljenostjo opazuje težnje, da bi v Organizaciji združenih narodov razpravljali o vprašanjih, ki imajo negotov mednarodni značaj.« S temi besedami je hotel povedati, da se Američani boje, da bi se Organizacija Združenih narodov spremenila v močno napredno zvezo, ki bi podpirala svobodoljubne težnje kolonialnih narodov in nastopala proti mednarodnemu kolonializmu.

Navadno menijo, da so Američani tako spremenili svojo politiko zaradi agresivnega pritiska Sovjetske zveze na zahodni svet. To mnenje pa drži le delno. »New York Times« je pred nedavnim pisal, da je ameriško zunanje ministrstvo hotelo prvotno podpreti osvobodilne težnje na Cipru, toda »strateški razlogi so premagali željo, da se ne bi zamerili enemu ali drugemu prijatelju, Veliki Britaniji in Grčiji«. Te, »strateške razloge«, vedno najdemo v ameriški zunanji politiki. Poznajo se tudi v odnosu Washingtona do Severne Afrike. Tam imajo Američani vojne baze in njihova usoda bi bila negotova, če bi zmagalo osvobodilno gibanje domačinov. Razen tega pa se Američani nočejo zameriti Franciji, zakaj prepričani so, da bo Francija podpirala njihove imperialistične težnje le tedaj, če bodo sami pomagali podobnim težnjam Pariza.

Podobno je tudi glede ameriške politike v Aziji, kjer je ameriška vlada začela spreminjati zadnja oporišča evropskega kolonializma v svoje vojne in propagandne baze proti Sovjetski zvezi in Kitajski, predvsem pa

V šoli bodočih strokovnjakov

»Razvijati v mladem človeku socialistično zavest ni lahka naloga...« Še čujem besede direktorja ing. Hacina, ki govori v domala polni unionski dvorani svojim dijakom — mladini oddelkov TSŠ in ŽOŠ. Na vseh teh mladih obrazih se opaža globoko zaupanje do njihovega učitelja in veliko volje do dela. Na tej konferenci so postavili program dela mladinske organizacije. Tisoč tri sto mladih strokovnjakov povezuje en sam cilj — znanje za delo...

Rad bi pokazal našim ljudem delo te mladine, skrbi in napore pri njih življenjskem usposabljanju.

*

»Trda nam je predla in menili smo, da bo malo zanimanja za idejno politično delo, ali v naše dobro ni temu tako...« govore mladi aktivisti. In res je tako.

Na šoli sta kar dve veliki skupini »marksistov«. Sto dvajset deklet in fantov se zbira in v prostih urah študira, hodi dvakrat tedensko na še posebej »debatne ure« kjer razpravljajo o dnevnih političnih dogodkih doma ali v tujini. Ob nedeljskih dopoldnevih prirejajo predavanja o notranji gospodarski politiki. Lahko bi našteval še in še, a to je delo statistikov. Bralcem bo razumljiv napor mladih aktivistov, če povem, da ob začetku tega šolskega leta ni obstajala mladinska organizacija na šoli.

Mlad, razkuštran fant, doma nekje iz Prekmurja, lahko tudi od drugod, zre v me. Že kar na obrazu se mu pozna, da bo letos položil diplomo.

»V krožku sem bil,« pravi nasmejan, popravljajoč si lase.

»V katerem.« ga pobaram.

»V avto-moto. Imamo pa še radioamaterski in fotografski tečaj. Zvečer imamo predavanje. Ne zamudi ga!« hiti pripovedovati.

Naš čas zahteva več in več znanja. Natrpan učni načrt ne more povsem zadostiti ukaželjnih »firbcev« pa naj bodo dekleta ali fantje. Šolski načrti ne posezajo v skrivnosti najnovejših tehničnih pojavov ali pa so vezani zgolj, vzemimo primer, na stroje. Strojnika pa zanima tudi elektrika, fizika, avtomobili itd. Predavatelji pomagajo kolikor le morejo, vendar pa jim manjka časa in materialnih sredstev. A idealizma, tega je dovolj...

V rokah imamo njihovo glasilo »Naša vez«.

Prebiram: »... potreba po kulturnem življenju naše mladine je privedla do ustanovitve pevskega zbora, dramske in recitatorske skupine. Imamo tudi folklorno skupino, literarni krožek...«

Zadržim se pri pevcih.

»Osem let že obstaja zbor,« pravi ponosno Tone.

»Hočeš prebrati pisma naših pevcev, ki nam pišejo iz Srbije, iz Makedonije, Bosne, od vsepovsod kjer so na služenju kadrovskega roka,« mi nudi šop pisem črnolaso dekle. Vzamem enega in berem:

»... sprva je bilo dolgočasno. Sedaj mi manjka harmonika, prosim tudi za note. Tukaj nas je veliko, kateri bi radi peli... sprejmite čestitke »ata« in vsi pevci ob Prešernovem dnevu...«

»Not tudi manjka,« zatarna nekdo od basov.

»Verjetno gremo na turnejo,« pravi drugi.

»Gotovo. Saj to je že tradicija,« pribije nekdo.

»Si bil na Prešernovi akademiji zadnjič?« vpraša Ivan.

»Bil!«

»Podmornica,« kakor imenujejo pevci svojo vadbeno sobo, jih je polna in je v njej kar zadušno. Vendar so zadovoljni. Pokazali so mi harmoniko, pohvale, pokale in zahvale. Spet berem:

»V imenu uprave Doma slepih se zahvaljujemo za užitek, ki jim ga je nudil vaš zbor in...«

»V imenu uprave Vojaške bolnice prosimo, da sprejmete našo zahvalo...« prostor mi ne dovoljuje vsega napisati. Ustavim se s pogledom na pevovodju, prof. Korošču, sto štiriintrideset mladih ljudi ga kliče kar »ata«. On je edini, ki ni nikdar zadovoljen. Baram ga, čemu, a on:

»Ja, vedno se kdo najde in poje tretji glas. »Firbčni« ste pa tudi. Staknite nam tegale,« mi sumljivo pomane s prstom pred nosom, češ: »Potem bi šele videli!«

»Ob priliki Prešernove akademije smo podelili devetdeset knjižnih nagrad najboljšim pevcem. Zasluga gre upravam šol TSŠ in GT ter knjižnim zavodom, ki so nam velikodušno knjige poklonili. Hvaležni smo jim,« mi pripoveduje predsednik.

Tudi dramatska in folklorna skupina nekaj pripravljata — natihoma.

»Lahko se podere. Ne delamo praznih obljub,« de nekdo izmed njih in že se sučejo v kolu po podnicah. Igralci pa pozabijo na mojo navzočnost in vneto »gulijo tekst«.

Stikljiv sem kar je moči. Že sem v svetli telovadnici, ki je vsekakor premajhna za tako ustanovo.

»Svoje prostore nam odstopa tudi »Partizan — Tabor« pa kljub temu ni zadoščeno vsem. Poleti bi še nekako šlo. pozimi pa...«

»Poleti, ha! Smo pač doma,« prekine Jože ironično.

»Še žog je malo. Rabimo jih košarkarji, odbojkarji, rokometaši in nogometaši,« zastoka Marjan, dolgin — kašarkar.

»Eh, kaj boš, preklja štorasta! Pa mi, telovadci, tudi marsikaj potrebujemo, pa kaj!« meni hudomušnež in tren pozneje je že na bradlji v stoji. Kar zavidam mu.

»Lani so odnesli prvo mesto na srednješolskem,« mi zaupa Bruno, smejoč se moji zavisti. Da vrnem, rečem:

»Kje so le šahisti, rad bi enega naučil!«

»Ne boš, ‚Luka'!« in že me vleče za rokav k šahistom. Tu me predstavi za zelo »opasnega mandeljca« in gre. O svojih porazih ne bom pisal, me je sram, vendar ne zelo, ker so tu zelo dobri šahisti. Rad bi vse to popravil in že mi je na jeziku o strelski družini.

V dvorani je tiho. Opazujem razne nagrade — med njimi celo puška. Zmoti me glas:

»Bi rad meril, gotovo si mojster,« in malo pozneje sva ugotovila, da je tarča le na robu okrnjena. Moja smola!

»Tudi smučamo, in ti?«

»Ni snega!« se odrežem in nadaljujem: »Kjer so smučarji so tudi alpinisti?«

»Da! Veliko jih je tudi v Počitniški zvezi,« odgovori, očividno poučen o mojem »firbcu«.

»Zelo dobro imate oskrbljene dijake, ki se poleg študija ukvarjajo še na tolikih področjih,« rečem mlademu aktivistu, ki me spremlja.

»To je druga ‚muzika' in ne bi rad pravil,« odgovori zaskrbljeno.

»Kar povej,« ga bodrim.

»Ja, pa spada k reportaži?« se izmika zvedavosti.

»Verjetno.«

»Bo za javnost?«

»Ako je utemeljeno!«

»Dobro. Pojdiva! Grevą kar v internat, saj tam stanuje skoraj dve tretjini naših dijakov. Tu jih boš slišal.«

Pripoveduje mi, da organizacija mladine na šoli nima dovolj sredstev niti za spodobno dopisovanje. Krožki pa, da celo komaj slikajo. Dospela sva v internat. Po tem obisku se nisem nameril še drugam, kajti tu sem kar zadosti čul. Pazite!

»Zanimajo vas torej vprašanja socialnega stanja. Dijaki žive od doklad, podpor in štipendij, ki jih nudijo podjetja ali okraji,« govori upravnik. Česa mi vsega ni povedal.

V internatu živi okrog šest sto devetdeset gojencev, iz raznih okrajev. S temi okraji je pravi križ. Ne izpolnjujejo svojih obveznosti iz kaj enostavnega razloga — ne poznajo pač vrednosti bodočega dela sedaj učečega kadra. Lani je še kar šlo, saj je MLO Ljubljana potrošil 42 in pol milijona dinarjev za internate in tako pravzaprav podpiral druge okraje, kajti v internatih skoraj ni ljubljanskih študentov. A letos tega ne zmore več v takšni meri. Gojence z drugih republik in teh je štirinajst, štipendirajo njihove republike. Tudi slovenjegraški in krški okraj sta pokazala razumevanje, a mnogo manj mariborski, celjski, murskosoboški, radovljiški itd. V internatih se je oskrbovalnina zvišala na 5300 din.*

Zaradi tega so nastale težave, ker dijaki prejemajo nižje podpore.

Sklicana je bila seja predstavnikov okrajev. Ti so pokazali dokaj nerazumevanja do internatov in vzgoje našega strokovnega kadra.

Radovljiški delegat (izrazit primer!) je celo izjavil, da bi bilo »potrebno pogledati poslovanje in sploh vzgojo v internatih«. Seveda je imel v mislih le oskrbnino. Pričakovati je bilo večjega zanimanja za »poslovanje in vzgojo«. »Nezaupljivost do vzgojnega kadra in dela mladinskih organizacij po internatih je precejšnja ovira našemu delu,« je poudaril upravnik tega internata.

»Nujno bi bilo, da bi okraji resneje premislili o pogojih v katerih živimo. Mladina je voljna delati,« mi govori drugi, še dokaj mlad vzgojitelj.

»Nekaterim brez tehtne prepoje dajejo štipendije, nenačrtno bi dejal in brez kontrole. V takih primerih nekateri dijaki štipendije zanemarjajo,« se jezi Franek.

Zrem skozi okno. Zunaj sončen dan in fantje igrajo tenis. V duhu pa mi vstaja slika obrazov, ki bodo brali tole reportažo. Brez dvoma se bodo odprli nekaterim precej drugačni pogledi na srednješolski tehniški kader.

Skušal sem povedati le drobec o njih delu, skrbeh, ciljih in veselju do življenja.

Jože Dernovšek

* Do zvišanja oskrbovalnine je prišlo vsled tega ker je sanitarna inšpekcija ugotovila prenizko vrednost dnevne hrane dijakov oziroma študentov. Zvišanje znaša od 80 na 110 din dnevno.

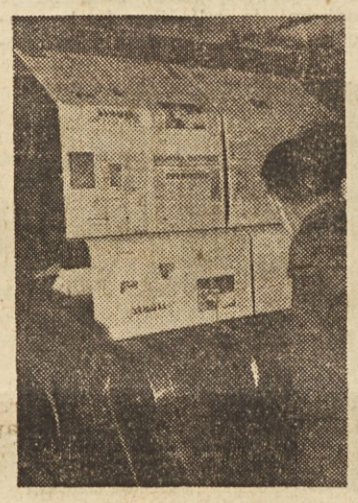

Ali si zadovoljen z »Delavsko enotnostjo? Če si, priporoči jo še drugim in pridobi nove naročnike

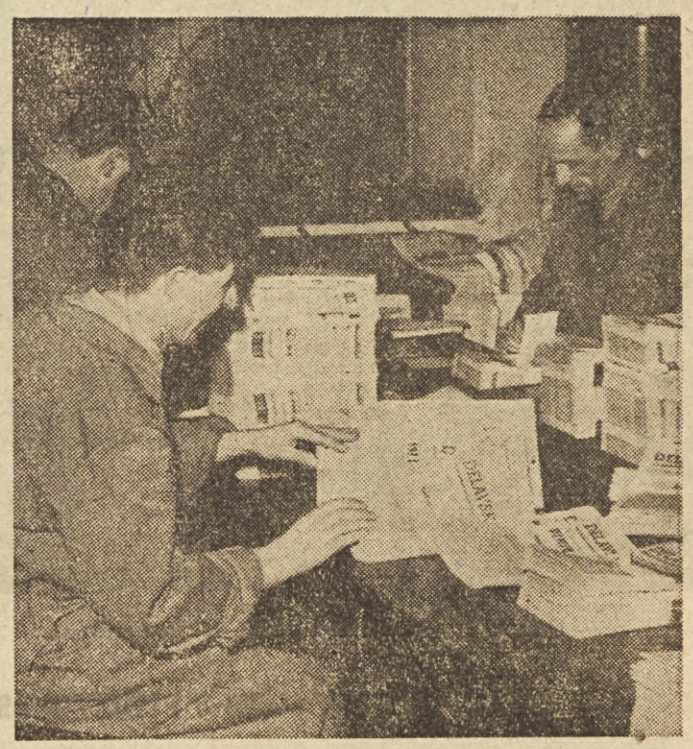

Ali prejemaš pravočasno in v redu Delavsko enotnost? Če jo, spomni se nanjo in poravnaj naročnino!

Doslej največji promet

Že v prvem razdobju razvoja naše zunanje tugovine s prekomorskimi državami je reško pristanišče zelo pomagalo našemu gospodarstvu.

Promet v reškem pristanišču se je iz leta v leto večal in dosegel lani svoj višek. Leta 1946, ko se je pristanišče obnavljalo, je znašal promet 622.361 ton. 1950. leta že 2,382.676 ton, a lani 2,675.453 ton. Lani je reško pristanišče prvič dobilo značaj tranzitne luke. Iz nekaj ton — v prvih povojnih letih — je tranzitni promet porasel na 106.552 ton, kar znaša 3,5 odstotka skupnega prometa. Vse kaže, da se bo tranzitni promet letos podvojil. Lani se je Reke posluževala skoraj izključno Avstrija. Letos pa izgleda, da bosta usmerjali svoje pošiljke preko Reke tudi Madžarska in Češkoslovaška.

Danes je Reka povezana z ladijskimi linijami vsega sveta. Razen linij, ki jih vzdržujejo domače ladijske družbe, vse bolj vključujejo Reko v svoj vozni red tudi inozemske družbe. S tem pa dobiva Reka značaj svetovnega pristanišča.

RUDARSKE NAVADE

Rudarstvo se je razvijalo v svojstvenih okoliščinah — često daleč vstran od vsakodnevnega vrveža. Že v starih časih so se med rudarji razvijale posebne navade. Pridobili so si tudi posebne pravice kot: lastno pravo, sodstvo in pravice do svobodnega preseljevanja ter naseljevanje v rudarskih krajih.

Rudarje so povsod potrebovali in je bil pritok v rudarstvo v tistih časih tako velik prav zato, ker je tisti, ki je bil sprejet v rudarsko skupnost, užival večje pravice kot v drugih stanovih.

Kako so sprejemali novince v rudarski stan? Skratka tako, da je novinec ali tisti, ki je želel postati rudar, moral skočiti prek odprtega »šahta«, ki v tistih časih še ni bil tako širok. Kasneje so skok preko šahta zamenjali. Novinec je moral skočiti čez poseben kos usnja — »leder«, ki so ga imeli rudarji opasanega z jermenom in je služil pri spuščanju po drčah v jamske prostore. Z njim si je rudar varoval tudi telo pred vlago. Ob rudarskih praznikih so se zbrali pri šahtu vsi rudarji s svojimi starešinami in sprejemali novince v svoje vrste. S tem, da so novinci skakali preko razpete kože, ki sta jo držala dva starejša rudarja, so simbolično preskočili šaht in tako postali člani rudarske skupnosti. Vsak novinec si je ob tej zanj življenjsko pomembni svečanosti izbral starejšega in izkušenega tovariša kot svetovalca in zaščitnika na svoji življenjski poti.

Ker je z rudarstvom ozko povezana metalurgija, ki se je razvila kot nujna dodatna panoga, so že od nekdaj rudarji in metalurgi ena sama skupnost. Zato so rudarski običaji tudi običaji metalurgov, ki na enak način sprejemajo mladince v svoje vrste.

Danes proslavljamo to slovesnost malce drugače. Novince-rudarje in metalurge zbere na večer slovesnosti njihov vodja »Brucmajor« in jih vodi v gosjem redu po mestu. Sprevod v gosjem redu je spomin na ozke jame. Že prej se zbero vsi starejši rudarji v slavnostni dvorani, kjer se razvrste po starosti in izkušnjah po omizjih, katerim so na čelu starešine. Najstarejši rudarji in častni gostje sede pri častnem omizju prezidija, ki vodi vso slovesnost. Brucmajor pride v dvorano in prosi prezidij za dovoljenje, da sme pripeljati novince za njihov slavnostni sprejem v rudarsko-metalurški poklic. Svečanost poteka ob petju rudarskih pesmi in sporedu, ki je že določen, in se zaključi s skokom preko kože. Ob skoku si vsak novinec izbere svojega svetovalca-botra in pove svoje življenjsko geslo.

Te rudarskometalurške tradicije so prešle iz rudnikov tudi na šole, ki vzgajajo rudarje in metalurge.

F. V.

RAZGOVOR O KOMUNAH

Pred nekaj dnevi je bila v Rušah seja izvršnega odbora ruškega sindikalnega sveta. Razpravljali so med drugim tudi o tem, kakšna naj bi bila bodoča organizacijska oblika sindikalnih organizacij v komunah.

Dogovorilo so se, naj bi bili občni zbori šindikalnih organizacij opravljeni čimpreje, najkasneje do 10. marca pa naj bi bil že občni zbor sindikalnega sveta.

Ker so se nekatera politična vodstva v okraju že združila v zvezi z ustanavljanjem komun in se bodo še nekatera, so bili odborniki mnenja, da je treba začeti s pripravami za združitev tudi nekaterih krajevnih sindikalnih svetov. Na področju bodoče ruške komune, ki se bo raztezala vse od Limbuša do Podvelke, sta danes dva sindikalna sveta in sicer v Rušah in Lovrencu na Pohorju. Domenili so se, naj bi v čimkrajšem času izvolili začasni iniciativni odbor bodočega komunalnega sindikalnega sveta.

Odborniki so mnenja, da v bodoče posebni strokovni sindikati pri sindikalnem svetu ne bodo več potrebni. Že sedaj so strokovni odbori kaj malo pomagali podružnicam in njihovega dela v podružnicah ni bilo dosti čutiti. Znano je že, da je sindikalno delo najuspešnejše tam, kjer so člani.

Razen tega so na tem posvetovanju razpravljali tudi o izbiri odbornikov ter sploh o kadrih za bodoča sindikalna vodstva. Odločno je treba enkrat za vselej prenehati s tem, da bi v vseh organizacijah srečavali ene in iste ljudi, so dejali odborniki. *G. G.*

SPOMENIK MARXU IN ENGELSU

V Beogradu so Centralni komite Zveze komunistov Jugoslavije, Zvezni odbor socialistične zveze delovnih ljudi, Centralni svet Zveze sindikatov in Zvezni izvršni svet ustanovili skupni odbor za postavitev spomenika Karlu Marxu in Friedrihu Engelsu

Odbor je razpisal natečaj za idejno skico spomenika, ki bo postavljen na Trgu Marxa in Engelsa v Beogradu. Določena je tudi ocenjevalna komisija, ki bo pregledala poslana dela.

proti naprednim in svobodoljubnim težnjam v azijskih deželah.

Toda tisti, ki menijo, da je ameriška politika taka samo zaradi hladne vojne in strateških teženj Zahoda se presneto motijo. Vedeti moramo, da je tudi Amerika že kolonialna sila in da je svoje imperialistično carstvo s kolonijami in vojnimi bazami v Evropi, Afriki in Aziji razširila na ves svet.

Portoriko in Deviško otočje v Karibskem morju, področja panamskega prekopa, Havaji, Maršalsko, Marjansko in Samoa otočje, Guam v Tihem oceanu, Aljaska, ki zapira vrata v Pacifik, to je ozemlje na katerem živi 2,5 milijona prebivalcev in ki je predvsem važno zaradi strateških prednosti. K temu pa moramo prišteti še Formozo, otoke ob kitajski obali, Južno Korejo in kmalu bodo pot peto tega carstva tudi Južni Vietnam in še mnoge azijske, evropske, ameriške in celo afriške države.

K temu carstvu pa moramo prišteti še ogromno ameriško ekonomsko carstvo, ki se stalno širi in se vedno bolj uveljavlja. To je gospodarstvo »United Fruita« in drugih ameriških družb v deželah Latinske Amerike, to je vpliv ameriškega kapitala v Avstraliji, Aziji, to so Ameriške industrijske družbe v Belgijskem Kongu, Južnoafriški uniji, v Perziji, Saudski Arabiji, Pakistanu, Siamu, Iraku, Indoneziji, to je gospodarski pritisk na Evropo in na ves svet.

Združene ameriške države so danes najbogatejša in industrijsko najmočnejša dežela sveta. Le 6 % zemeljske površine zavzemajo, porabijo pa polovico vseh svetovnih surovin. In kot kaže bodo v prihodnjih letih potrebovale še veliko več surovin. Včasih je res težko oceniti kje se v ameriški zunanji politiki nehajo strateški razlogi in razlogi hladne vojne med Vzhodom in Zahodom in kje se začno gospodarski razlogi. Vse to se prepleta in gospodarske težnje lahko zasledimo v ozadju evropske vojske, pakta SEATO, ki jih sklepajo na Bližnjem Vzhodu, v ozadju Organizacije ameriških držav in vse ameriške zunanje politike.

In ker so v nerazvitih deželah težnje po neodvisnosti in samostojnem gospodarskem razvoju, Združene ameriške države pa potrebujejo le surovine, surovine vsega sveta, so v Washingtonu pripravljeni podpirati najbolj reakcionarne sile v svetu, da bi si surovine zagotovili in preprečili neodvisen gospodarski razvoj, posebno pa razvoj industrije v zaostalih deželah.

Da, korenito se je spremenila ameriška zunanja politika. Včasih je bila nosilec revolucionarnih teženj, pobudnik svobodnega in neodvisnega razvoja dežel, danes pa je pobudnik agresivnih paktov in prijatelj Čang Kaj Šekov, Sing Man Rijev, Songgramov, Francov, Baodajev in drugih reakcionarnih veljakov. Amerika, ki je prva na svetu polomila zobe kolonializmu je sama postala kolonialna sila in zagovornik interesov kolonialnih držav.

Razumljivo je, da tako ameriško zunanjo politiko obsojajo mnogi ljudje na svetu, v Evropi, Aziji, Ameriki, Afriki in tudi v Združenih ameriških državah. In vsak dan je več ljudi, ki menijo, na bodo morali v Washingtonu korenito spremeniti svoj odnos do zunanjega sveta, če bodo hoteli, da bo svet prijateljsko razpoložen do Amerike. Takšna sprememba bi ogromno koristila Združenim državam in vsem miroljubnim silam sveta.

Da, zelo zelo se je v zadnjih stoletjih spremenila ameriška zunanja politika in to ve tudi Dulles in prav zato tako trdovratno trdi, se pogledi Washingtona na svet in na dogajanje v njem niso prav nič spremenili.

Kakšno prijateljstvo, kaj! (Čang Kaj Šek in ameriški admiral Pride

TUDI ŽENE — DELAVKE — V ŽELEZARNI ŠTORE IN GRADBIŠČA »BETON« BODO PROSLAVILE 8. MAREC

Našim delavkam čestitamo

Na pobudo izvršnega odbora sindikalne podružnice Železarne Štore in njene komisije za ženska vprašanja bodo delavke Železarne Štore in gradbišča »Beton« tudi letos dostojno proslavile praznik mednarodnih borbenih žena — 8. marec.

Osmega marca ob 14. uri bo svečana proslava v Domu kulture »Svoboda« v Štorah. Program bo zelo pester. Naš član tovariš Franc Legvart, režiser, pripravlja živo sliko. Peli bodo pevci moškega pevskega zbora, nastopili pa bodo tudi najmlajši iz Doma igre in dela v Štorah.

Izvršni odbor sindikalne podružnice čestita delavkam ob njihovem prazniku k delovnim uspehom in na rednem izpolnjevanju društvenih in organizacijskih dolžnosti.

V. J.

Delavci v »Stilu« hite, da bi več naredili

Kako sestavljajo tarifni pravilnik v »Impolu«

PRAVO POT UBIRAJO

Na poti sem obiskal »Impol«, »Konus«, Tovarno emajlirane posode v Celju, »LIP« Konjice in še nekatere tovarne. V podjetjih sem predvsem poizvedoval, kako napredujejo s sestavljanjem tarifnih pravilnikov.

Sedaj, ko prebiram zapiske teh razgovorov, se ne morem znebiti vtisov, da se niso povsod enako ogreli za posel. Predvsem v manjših podjetjih še kar čakajo. Pričakujejo »vzornih« osnutkov itd. V LIP-u Konjice pravijo, da se še niso odločili za premovanje in da bodo to reč uredili kar pri delitvi dobička. V »Konusu« tarnajo, da teze okraja o sestavljanju tarifnih pravilnikov niso povsem priročne za njihove razmere. Kaj več pa niti ne povedo, češ, če bomo stvar prehudo grajali bi jim znalo to še škodovati.

Iz teh razgovorov je razvidno, da so si ponekod delo zelo dobro porazdelili, razgovorjajo se z delavci o plačnem sistemu, drugod pa so sestavljanje tarifnih pravilkov in sploh uveljavljanje novih načel nagrajevanja naložili nekaj vodilnim tovarišem v podjetju. Skratka, čeprav je čas kratko odmerjen, marsikje odlašajo s sestavljanjem tarifnih pravilnikov ali pa to delo površno opravljajo.

V »Impolu«, tovarni metalnih polizdelkov v Slovenski Bistrici, je drugače. Skoraj ne mine dan, da se ne bi sestala katera od štirih podkomisij. Pogostokrat se člani podkomisij pomenkujejo z delavci in vodji pločevinarne, žičarne, cevarne in drugih obratov o akordnih skupinah, premovanju, oceni delovnih mest in podobnem. Videti je, da so si v podjetju naloge smotrno porazdelili in da vedo kaj hočejo in morajo doseči z letošnjim tarifnim pravilnikom. Seznanimo se torej nekoliko pobliže z njihovim načinom dela.

Kot že rečeno imajo v »Impolu« razen osrednje komisije za sestavo tarifnega pravilnika še štiri podkomisije. Vsaka od teh proučuje določene stvari in sestavlja predloge za osrednjo komisijo. Prva podkomisija, ki mora sestaviti grob osnutek tarifnega pravilnika znova ocenjuje delovna mesta. Druga podkomisija proučuje obstoječi akordni sistem. Člani tretje podkomisije sestavljajo predloge za preimenovanje tehničnih in administrativnih uslužbencev. Četrta podkomisija pa bo sestavljala predlog za premovanje delavcev stranskih oziroma režijskih obratov in tistih delovnih mest, kjer ni mogoče meriti dela po učinku.

V podjetju so mislili spočetka povišati tarifne postavke kvalificiranim in visoko kvalificiranim delavcem. Toda, ko so primerjali dosedanje tarifne postavke posameznih skupin delavcev z njihovimi resničnimi prejemki so ugotovili, da s tem ne bi rešili neskladnosti v razponih. Tarifne postavke nekvalificiranih delavcev znašajo 35 dinarjev na uro. Toda povprečni zaslužki te skupine znašajo 38 dinarjev na uro. Povprečni zaslužki polkvalificiranih delavcev segajo 2, 3 in tudi več dinarjev v tarifne postavke kvalificiranih delavcev. Do teh neskladnosti v prejemkih oziroma razponih je prišlo v glavnem zavoljo dveh vzrokov:

Lani so zvišali tarifne postavke nekvalificiranim in polkvalificiranim delavcem brez ekonomske utemeljitve, češ, da je treba le-tem zagotoviti »življenjski minimum«.

Pri oceni delovnih mest niso upoštevali strokovnosti in odgovornosti dela pri tem ali onem delu v tolikšni meri, kot to terja tehnološki proces. Marsikje so precej visoko ocenili druge pogoje dela in zato tarifne postavke ne odgovarjajo resnični vrednosti dela.

Zaradi omenjenih dveh razlogov se je razmerje med tarifnimi postavkami, oziroma dejanskimi prejemki »podrlo« v škodo tistih delavcev, ki nosijo težo proizvodnje. Razpon med prejemki nekvilificiranih in visoko kvalificiranih delavcev je 1 : 1,8. Samo s povišanjem tarifnih postavk kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev pa tega razpona ne bi mogli popraviti. Zato se je podkomisija odločila, da bo ponovno ocenila vsa dela v podjetju. Pri ponovnem ocenjevanju predvsem upoštevajo strokovnost in odgovornost dela in sicer zato, da odpravijo neskladnosti med prejemki, da bo vsakdo pravilno nagrajen za svoje delo in da vzpodbude mlade delavce k strokovnemu izobraževanju. Po ocenitvi delovnih mest bodo tudi razmestili ljudi po njihovi strokovni sposobnosti na odgovarjajoča delovna mesta. Komisija sodi, da bo po ponovni ocenitvi delovnih mest in določitvi tarifnih postavk razpon med prejemki kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev 1:3.

Skupinski akord v tovarni »Impol« je obrodil dobre plodove, zato ga ne mislijo opustiti, temveč še izpopolniti. Obstoječi skupinski akord so uvedli leta 1952 in temelji na gospodarskem obračunu obrata in tehničnih, oziroma kjer ni teh, na izkustvenih normah. Skupina dobi plačilo za delo šele, če je izdelek kakovosten in ga sprejme skladiščnik medobratnega skladišča. Skupinski akord vpliva po dosedanjih izkušnjah, na kakovost proizvodov in izpolnjevanje asortimana, na znižanje nedovršene proizvodnje v podjetju, racionalno izkoriščanje materiala in krepi delovno disciplino.

Doslej so bili zajeti v akordne skupine vsi delavci v istem tehnološkem procesu. Zato so skupine štele 60 do 70 ljudi. Praksa je pokazala, da v tako obsežnih akordnih skupinah ni prišlo popolnoma do izraza nagrajevanje po delovnem učinku. Podkomisija, ki proučuje akordni sistem se je odločila, da bo sestavila predlog za nove akordne skupine. Pri tem upošteva tudi nov tehnološki proces dela, to je predelovanje aluminija. Do sedaj so imeli v podjetju 17 akordnih skupin. Zadnji predlog te podkomisije pa že predvideva, da bi ustanovili 68 akordnih skupin. V nekatere skupine so zajeti delavci, ki delajo na posameznih strojih in kjer je mogoče, tudi delavci samo ene izmene. Pri podrobnem proučevanju so člani podkomisije (ki jo sestavljajo obratovodje in drugi vodilni tehnični uslužbenci) ugotovili, da lahko z drugačno razporeditvijo strojev odpade transport med dvema obratoma. Podkomisija si obeta, da bo nova porazdelitev delavcev v akordne skupine kaj kmalu pokazala dobre uspehe, ker bo prišla pri nagrajevanju bolj do izraza prizadevnost posameznikov.

Težje opravilo imata ostali dve podkomisiji, ki proučujeta sistem premovanja. Glede premovanja, predvsem stranskih obratov, namreč nimajo dovolj izkušenj. Doslej sta podkomisiji izdelali že več predlogov. Člani podkomisije, ki proučujejo sistem normiranja tehničnih uslužbencev pravijo, da morajo biti premije teh odvisne od izpolnitve operativnega plana obrata oziroma podjetja, od izpolnitve asortimana, režijskih ur, zmanjšanja proizvodnih stroškov in prihranka materiala.

Minuli teden so podkomisije že v glavnem zaključile delo in sedaj iščejo le še najboljšo rešitev. Centralna komisija bo te dni na osnovi predlogov podkomisij sestavila osnutek tarifnega pravilnika in ga predložila kolektivu v razpravo.

Podobne zavzetosti za tako važno opravilo kot je uveljavljanje plačnega sistema nisem videl v nobeni drugi tovarni kolikor sem jih obiskal. V »Impolu« je v to delo vključen ves vodilni kader podjetja. Dosedanje razprave podkomisij in sindikalnih odbornikov z delavci obratov so le-te že seznanile z načeli novega plačnega sistema. In če bo vsakdo v podjetju doumel, kaj hočemo doseči z novim načinom nagrajevanja, bo tarifni pravilnik odraz naprednih teženj koletiva. To se bo nedvomno poznalo v rasti proizvodnje in pocenitvi izdelkov. Kjer so sedaj to delo zapostavljali bodo imeli težave vse leto in z delom bodo morali začeti kdaj pozneje znova.

P. D.

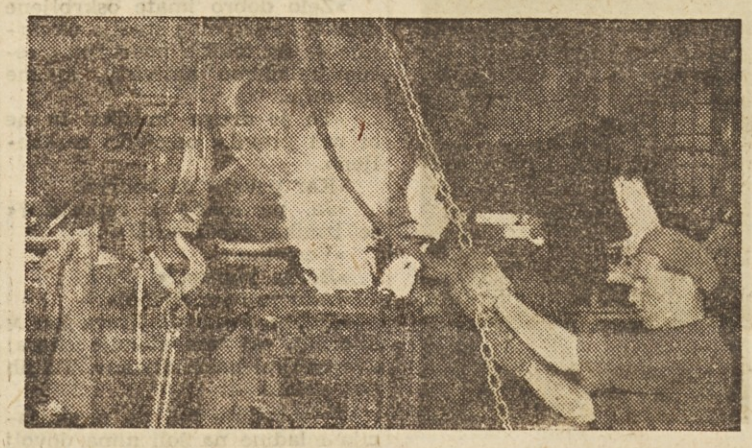

V »Impolu« že nekaj let preusmerjajo proizvodnjo od predelovanja bakra na predelovanje aluminija. Sedaj, ko obratuje Kidričevo so dela v polnem teku, saj bo ta tovarna verjetno največji odjemalec aluminija. »Impol« bo pošiljal potrošnikom aluminijevo pločevino, trakove, cevi, palice, žice, vrvi in druge polizdelke (na sliki vidimo livarno zlitin v »Impolu«, kjer topijo medenino v določene oblike

KAKO JE Z NORMAMI V PODJETJU »STIL« IZ KOPRA

Večji učinek - boljše plače

V dveh in pol letih za 70—80 % višja proizvodnja. — Do 100.000 dinarjev na mesec za plačevanje po učinku. — Za 20 milijonov dinarjev na leto večja proizvodnja ob istem številu zaposlenih. — Kaj lahko napravi dober organizator proizvodnje Gospodarski koledar bo koristil vsem našim gospodarskim organizacijam

Koprska industrija pohištva »Stil« se je v pičlih dveh letih in pol tako razvila kot le malo katero podjetje pri nas. Pri tem ne mislim le na to, da so se preselili v veliko novo poslopje, marveč tudi na notranjo organizacijo dela. Iz zlasti na to!

Vse do septembra 1952. leta je bila notranja organizacija podjetja zasnovana na obrtnem načinu proizvodnje: Norm in akordov ni bilo, prav tako pa niso bila jasno določena strokovna mesta. Podjetje je doživelo preobrat v septembru 1952. leta. Takrat so dcločili stroškovna mesta, vpeljali tedenske obračunske liste zaslužkov, sistematizirali delovna mesta in uvedli akord za vsak oddelek posebej.

Poglejmo, kakšen je bil rezultat teh ukrepov. Vzemimo izdelavo družinskih spalnic tipa »Norma«. Prvo serijo tridesetih spalnic so delali v začetku 1952. leta 9147 ur. Ko pa so vse te ukrepe uresničili, so prvo serijo štiridesetih (deset več!) spalnic delali 7043,5 ure, leta 1954 pa so porabili za eno izmed serij celo 6769 ur ob istem številu delavcev.

Zaslužek delavcev se je gibal takole: za 9147 ur so v začetku 1952. leta dobili 423.887 dinarjev, ali povprečno 46.20 dinarjev na uro. Pri oni seriji, o kateri smo govorili, pa so dobili za 7043.5 ure 334.957.25 dinarjev, kar znese povprečno 47.70 dinarjev na uro. Razen tega so dobili še razliko med 334.975,25 dinarjev in 400 tisoč dinarji, kolikor je znašal akord, in kar znese še 9,20 dinarjev. Številke govore same zase in ni treba še posebej omenjati, kako se je zvišala proizvodnost in da so pri tem tudi delavci več zaslužili.

Vsekakor pa je treba reči, da ima za to zelo velike zasluge tehnični vodja podjetja, ki sam izračunava norme in akorde poleg tega, da ima že na svojem delovnem mestu dovolj opraviti. To podjetje je morda prav izrazit primer, ki dokazuje, da je odvisna delovna storilnost v veliki meri od sposobnosti organizatorja proizvodnje, saj se ne da reči, da delavci prej niso delali. Le čakanja, nepotrebnega sprehajanja itd. je bilo več.

Vlado

Nagrajevanje po delu

vzpodbuda za strokovno rast mladih delavcev

Odločil sem se, da povem nekaj svojih misli o nagrajevanju po učinku dela, po normah. Čeprav imamo v marsikateri naši tovarni najmodernejše stroje in tehnične norme, ki smo jih prevzeli po vzoru visoko razvitih industrijskih dežel, lahko ugotovimo, da proizvodnja ne narašča tako kot drugod. Zakaj? Vzroke zato lahko po mojem mišljenju iščemo pri ljudeh. Strokovni kadri niso rastli vzporedno z rastjo teh modernih strojev. Delavec, ki prvič stopi v tovarniške dvorane, nima za seboj izkušenj in ne more v kratkem času obvladati zamotano mehanizacijo. In dogodi se, da prav pri teh delavcih začnemo operirati s tehničnimi normami, da zahtevamo od njega toliko, kot od starih izkušenih delavcev. Stari delavci z deset ali več letno prakso razmeroma lahko dosegajo ali presegajo norme. Mladi delavci brez potrebnih izkušenj, ki so mogoče pred kratkim komaj opravili pomočniški izpit, največkrat trpe zaradi krutosti tehničnih norm. Zato zaslužijo manj kot so pričakovali. Kako naj bi jim pomagali?

Mislim, da si strokovni delavec s tremi leti učne dobe in trimesečno pomočniško prakso še ne pridobi dovolj izkušenj za delo in nagrajevanje po tehničnih normah. Zato bi morali po mojem mišljenju dobivati mladi delavci tri leta na pol zagotovljeno plačo. Če bi delavec dosegel določen odstotek norme, naj bi dobil poln zaslužek. Njegov zaslužek naj bi iz leta v leto postopoma naraščal, vsake pol leta naj bi mu zviševali odstotek norme. Po tej dobi bi delavec dobil potrebne izkušnje in lahko začel delati po tehničnih normah. Kdor pa še po tej dobi tega ne bi zmogel, bi pač moral to pripisati samemu sebi.

Peter Hariš, Ljubljana

Opomba uredništva: Tovariš Hariš ima prav, ko pravi, da v marsikateri tovarni strokovni kadri niso povsem dorasli in zato proizvodnja kljub moderni opremi ne narašča tako, kot bi človek pričakoval. Razen omenjenega so marsikje seveda še drugi vzroki za počasnejšo rast proizvodnje. Ponekod v podjetjih ne izkoriščajo polno zmogljivost strojev, čeprav imajo dovolj surovin na razpolago, drugod pa bi proizvodnja občutno porastla le z malo boljšo organizacijo dela ali pravilnejšim načinom nagrajevanja. Toda ostanimo pri strokovni veščini na kar nas opozarja tovariš Hariš.

Nasvet, ki ga daje ni najboljši, da bi vzpodbujal mlade delavce, za pridobivanje potrebne strokovne sposobnosti. Če bi v nekem podjetju mladim delavcem tri leta zagotavljali plače, bi se kaj lahko primerilo, da v tej dobi ne bi pridobili nič več prakse. Mlad delavec bi mogoče že v treh ali štirih mesecih presegel normo čez določen odstotek. Toda, ker zaradi togih predpisov ne bi bil nagrajen po delu bi začel upadati njegov delovni polet. Delavec bi bil v tem primeru celo prikrajšan, ker ga v podjetju ne bi plačali po njegovem delovnem učinku, pač pa bi mu izplačali samo »zagotovljeno« plačo. Tak način nagrajevanja bi torej škodljivo vplival na njegovo strokovno rast in delavnost.

Predvsem zadnja leta smo lahko ugotovili, da so slabosti v plačnem sistemu, raznovrstne šablone te uravnilovke škodovale proizvodnosti dela in tudi zavirale strokovni razvoj delavcev. Z nagrajevanjem po delovnem učinku, kot ga letos uveljavljamo, si lahko obetamo, da bo poslej drugače. Delavci si bodo poizkušali pridobiti čimveč strokovnega znanja in prakse, ker bo vse to prišlo do izraza v večji in boljši proizvodnji ter večjih zaslužkih. Nikjer ni predpisano koliko časa naj ima delavec urno plačo, dokler si ne pridobi potrebne strokovne prakse. Vsak kolektiv bo torej najbolje presodil, koliko časa potrebuje recimo delavec, ki je prišel iz industrijske šole, da lahko začne delati po tehničnih ali izkustvenih normah.

Sprejet je predlog o odkupu licenc

Zvezni izvršni svet je sprejel predlog Zvezne industrijske zbornice o načinu odkupa licenc.

Po tem predlogu bodo v bodoče nosile vse stroške za odkup licenc same gospodarske organizacije. Za nabavo deviznih sredstev se predvideva možnost dogovora med industrijsko zbornico in Narodno banko.

KAKO SO LANI GOSPODARILI BISTRIŠKI KOVAČI

Iz malega raste veliko

Ni še dolgo tega, ko so se v dvorani delavskega doma TOBI sestali člani delovnega kolektiva tovarne okovja v Bistrici pri Rušah na redni letni občni zbor sindikalne podružnice. Pred približno 280 navzočimi člani je poročal o dosedanjem delu predsednik podružnice tovariš Erih Šauperl.

Iz predsednikovega poročila je razvidno, da se je sindikat lani najbolj trudil, da bi utrdil delavsko samoupravljanje ter da bi delavski organi upravljanja pametno in smotrno gospodarili. Doslej so v podjetje sorazmerno malo investirali, lani pa se je podoba podjetja že močno spremenila. Prvič jim je uspelo dobiti investicijski kredit. S 53 milijoni dinarjev so kupili nove stroje ter adaptirali poslopja. Proizvodnega plana kolektiv lani iz objektivnih razlogov ni izpolnil. Začeli so izdelovati več novih vrst izdelkov, in sicer nov tip emajliranega štedilnika, dodatno emajlirano peč, več vrst emajliranih sobnih peči itd. Največji uspeh podjetja pa je vsekakor v tem, da so začeli izdelovati električne štedilnike.

Letos je proizvodni plan skoraj za polovico višji od lanskega. Kapacitete strojev bodo sicer dovolj velike, vprašanje je le, če bo na razpolago dovolj surovin. Potrebovali bi 133 milijonov dinarjev investicijskih kreditov, naslednje leto pa 150 milijonov. S tem denarjem bi podjetje dokončno zgradili ter bi se razvilo v eno izmed zelo pomembnih podjetij ne le v mariborskem okraju marveč v vsej Sloveniji. Poleg proizvodov, ki jih danes izdelujejo, bodo v bodoče izdelovali tudi hladilnike, pralne stroje in druge, ki jih potrebujemo zlasti v gospodinjstvu.

Trenutno je izgradnja emajlirnice s pomožnimi obrati najvažnejša. Upajo, da bo stekla že letos, s čimer bodo prihranili samo na transportu okrog 10 milijonov dinarjev.

Delovni kolektiv je lani precej skrbel za varnost pri delu. Kljub temu, da so varnostne ukrepe zelo poostrili, je bilo vendarle 41 lažjih poškodb. Precej je bilo tudi bolezenskih izostankov do 7 dni. Vsota, ki jo je podjetje v ta namen izplačalo, znaša 433.167 dinarjev.

G. G.

PISMO KAMNARJA IZ POLJANSKE DOLINE

KMALU BO BOLJE

Tudi mi bi se radi oglasili v »Delavski enotnosti«, ker se o delu in uspehih našega kolektiva malo zve. Nas kamnarje iz konca Poljanske doline le malo kdo pozna. Sivkastordečerožnat z belimi progami prepreženi marmor pa pozna marsikdo v naši državi, pa tudi kupci iz tujine ga zelo cenijo. Iz marmorja izdelujemo spomenike, plošče, vaze, pepelnike itd.

Do nedavnega je le malokdo vedel, kakšne zaklade hrani v svojih nedrjih zemlja okrog samotne vasice Srednje Brdo pri Hotavljah. S pomočjo ljudske oblasti smo začeli izkoriščati to prirodno bogastvo.

Naše delo je težko, posebno še, ker delamo s primitivnim orodjem. Lani smo naročili investicijski načrt in na podlagi tega smo že dobili nekaj kredita. Tako bomo podjetje postopoma mehanizirali in kmalu bo bolje, laže in več bomo naredili.

Nad 60 članov šteje naš kolektiv. V sindikatu smo vsi organizirani. Osemnajst tovarišev je naročenih na Delavsko enotnost. Radi jo prebiramo, saj iz nje črpamo navodila, pojasnila in izkušnje drugih kolektivov, ki jih s pridom uporabljamo pri delu naše organizacije.

Franc Jezeršek

Izvoz tovarne sladkorja »Bačka«

Tovarna sladkorja »Bačka« v Vrbasu je v letu 1954 izvozila v tujino večjo količino rezancev in sicer: v Italijo 3300 ton v vrednosti 43 milijonov lir, v Češkoslovaško 1200 ton v znesku 37.910 obračunskih dolarjev in v ZDA 2302 tone v vrednosti 64.443 dolarjev.

V 1955. letu bo tovarna obnovila svoje naprave in tako povečala zmogljivost podjetja.

PISMO IZ BELE KRAJINE

Marsikaj jim še manjka

Gradbeno podjetje v Črnomlju je po številu zaposlenih eno največjih v Beli krajini. Svoja delovišča ima v vseh krajih okraja. Razvojna pot tega podjetja ni lahka. Podjetju manjka prostorov, nima dovolj prevoznega parka in tudi s strokovnim kadrom se ne morejo pohvaliti. To podjetje do nedavnega ni imelo niti gradbenega inženirja. Šele lani so dobili prvi investicijski kredit, ki so ga potrošili za nakup strojev, brez katerih ni mogoče opravljati večjih gradbenih del.

Načrti podjetja so precejšnji. Zgraditi mislijo upravno poslopje, kjer bo tudi nekaj stanovanj. Nujno bi potrebovali drobilec za pesek, ker v bližini ni peska, prevoz pa precej stane. Radi bi si še uredili kleparski, kolarski in kovaški obrat, zgraditi mislijo cementno delavnico, ki naj bi stala v bližini Metlike. Tudi za opekarno v Kanižarici potrebujejo investicije.

Čeprav ima podjetje precej težav zaradi pomanjkanja strojev, delavnic itd., vendarle uspešno opravlja svoje naloge. Tako gradi zajetje za črnomljski vodovod pri izviru Dobličice, razen tega gradi vodovod na suhorskem in starotrškem predelu. V Črnomlju in Metliki grade več poslopij, ki bodo gospodarsko pomembna za vso Belo krajino. Podjetje je dogradilo planinski dom na Mirni gori, železniško postajo v Črnomlju, dijaški dom in kinodvorano v Metliki itd. Skratka, tudi to gradbeno podjetje prispeva svoj delež k temu, da bi postala Bela krajina čimprej gospodarsko in industrijsko čimbolj močna.

Viktor Dragoš

Higiensko-tehnična zaščita dela v jeseniški železarni

Skrb za delovne ljudi

152 milijonov dinarjev za zaščitna sredstva

V preprečevanju nezgod pri delu, v nenehnem prizadevanju za izboljšanje delovnih pogojev in dvigu varnosti pri delu, so naša podjetja v zadnjem času storila viden korak naprej. Organi delavskega samoupravljanja in delovni kolektivi posvečajo varnosti pri delu večjo skrb in vlagajo znatna denarna sredstva za izboljšanje higiensko-tehnične varnosti pri delu.

Jeseniška železarna je v preteklem letu porabila nad 71 milijonov dinarjev za odpravo tehničnih pomanjkljivostih v obratih in oddelkih, za gradnjo sanitarnih objektov, za obratno ambulanto in podobno. Razen tega je Železarna porabila nad 81 milijonov dinarjev za osebna zaščitna sredstva.

Kolektiv Jeseniške železarne se skupno z organi delavskega upravljanja, tehničnim vodstvom in oddelkom higiensko-tehnične zaščite zelo zavzema za preprečevanje in zmanjšanje obratnih nesreč. Lani so imeli dve smrtni in eno težjo nesrečo manj kot v letu 1953. Največ nesreč pri delu so imeli v težkih metalurških obratih. Glavni vzrok lažjih nezgod je neizkušenost novih delavcev. Ti delavci niso dovolj pazljivi in spretni pri delu. Velika gradbena dejavnost, tesni delovni prostori, pomanjkanje prehodov ter gosto železniško omrežje so pogosto vzrok nesreč. Vendar je obratnih nezgod pri zaposlenih delavcih iz leta v leto manj.

V Železarni Jesenice so izdali vrsto predpisov in priročnikov, ki seznanjajo novo sprejete delavce z varnostnimi ukrepi. Prirejena so bila tudi številna predavanja in seminarji, kjer so se delavci seznanjali z zakonitimi predpisi in uredbami, ki ščitijo delovnega človeka. Mojstri in delovodje, ki so obiskovali poseben tečaj o varnosti dela, so dolžni prenašati in posredovati pridobljeno znanje na vse člane kolektiva. Higiensko-tehnično zaščito dela so uvedli kot obvezen predmet v učni program Metalurške industrijske šole in Metalurškega delavskega tehnikuma.

Minulo leto je bilo 711 obratnih nesreč zaradi neprevidnosti in površnosti posameznikov, 149 nezgod pa zato, ker niso uporabljali zaščitnih sredstev. Posameznike, ki niso hoteli uporabljati zaščitnih sredstev in niso upoštevali varnostnih predpisov, so primerno kaznovali (23 primerov). Skupaj je bilo lani 1402 obratnih nezgod, vštevši tri smrtne in šest težjih.

V letu 1953 je zaradi obratnih nezgod izpadlo 22.103 delovnih dni, medtem ko je lani izpadlo 20.734 delovnih dni. Po statističnih podatkih je bilo za izgubljene dneve zaradi nezgod v letu 1953 izplačano v breme podjetja 2,556.5441 dinarjev, v breme socialnega zavarovanja pa je bilo izplačano 5,460.613 dinarjev, skupaj 8,017.154 dinarjev. Podatki nam zgovorno kažejo velikansko škodo, ki jo utrpi skupnost na račun obratnih nezgod samo v Železarni Jesenice. Po statističnih podatkih je ugotovljeno, da je največ nesreč ob koncu delovnega časa in zadnje dni v tednu, ko so delavci že več ali manj utrujeni. V boju za znižanje obratnih nezgod je bil v preteklem letu zabeležen najnižji odstotek nesreč na število zaposlenih, in sicer 15,1 %, medtem ko je v letu 1953 znašal 15,2 %.

Na reševalnih postajah, ki se nahajajo v vseh večjih obratih, je dobilo prvo pomoč večina ponesrečencev. Tu so porabili za 1,247.160 dinarjev sanitetnega materiala.

Vodstvo podjetja je lani zavarovalo vse svoje delavce in uslužbence, vključno tudi delavce in uslužbence Službe delavske preskrbe in Metalurške industrijske šole pri Državnem zavarovalnem zavodu. Za to zavarovanje plača podjetje za vsakega člana 30 dinarjev mesečno. Na račun tega zavarovanja je podjetje v minulem letu plačalo 816.870 dinarjev. Svojci oziroma delavci so prejeli na račun tega zavarovanja v petih primerih 167.000 dinarjev. To kolektivno zavarovanje vključuje vse nezgode, ki imajo za posledico invalidnost.

Letos bodo na Jesenicah zgradili sanitarne prostore v novi jeklarni in v valjarnah na Javorniku. Zgradili in opremili bodo novo, sodobno reševalno postajo na plavžu. Razen tega bodo zgradili tudio srednjo tovarniško restavracijo. Kolektiv in oddelek higiensko-tehnične zaščite so si postavili tele bodoče naloge: izgradnjo letnega in zimskega kopališča, brezalkoholne točilnice, zobne ambulante, dietične kuhinje itd.

Od pravilnega razumevanja delavskih svetov je odvisno stanje varstva pri delu v podjetju. Če bodo posvečali delavski sveti večjo skrb temu vprašanju in pogosteje razpravljali na svojih sestankih o področju zaščite pri delu, toliko boljša bo organizacija higiensko-tehnične zaščite ter toliko večji uspeh bodo imeli vsi varnostni ukrepi za zmanjšanje obratnih nezgod in raznih obolenj pri delu. S pravilnimi in nazornimi prikazovanji vseh gospodarskih in družbeno-koristnih posledic, ki jih rodi nenehno prizadevanje za preprečitev nezgod pri delu, bodo organi delavskega samoupravljanja krepili in dvigali zanimanje vsakega posameznika ter celotnega kolektiva za še večjo izpopolnitev varnostne tehnike in higiene dela.

IZ OPEKARNE BOBOVK PRI KRANJU

Pohvala odbornikom

Odprli bomo obratno menzo in ustanovili blagajno vzajemne pomoči. — Še 40 novih naročnikov na Delavsko enotnost. — Skoraj vsi stari odborniki so letos spet izvoljeni.

Vas Bobovk, ki leži kake štiri kilometre nad Kranjem, šteje le nekaj raztresenih hiš, tako da bi se tujec težko znašel, če ne bi bilo opekarne. Kraj ni posebno privlačen, šele pogled na Grintavec, Storžič in druge planine, ki jih od tu vidiš zelo od blizu, ga narede mikavnega. Sicer bi bilo v Bobovku zares dolgčas.

Bobovška opekarna je že stara, saj obstaja že okrog 80 let. Kajpak podjetje ni bilo tako urejeno, kot je danes, proizvodnja se iz leta v leto dviga, kakovost opeke pa je znana že daleč čez slovenske meje.

Sindikalna podružnica šteje okrog sto članov in je imela v začetku februarja letni občni zbor. Delavci so v razpravi veliko govorili o stvareh, ki jih teže, in tudi povedali, kaj bi bilo treba storiti, da bi jim odleglo. Dogovorili so se, da bodo odprli menzo, v kateri bi dobil delavec med odmorom obrok tople hrane po nizki ceni. Ustanovili bodo tudi blagajno vzajemne pomoči, v katero bo vsak član vlagal po 100 dinarjev na mesec, da bo lahko dobil posojilo, kadar bo denar potreboval.

Na »Delavsko enotnost« je v našem podjetju naročenih štirideset članov, kar je v primeri z drugimi kolektivi kar precej. In vendar smo še govorili o tem, da bi bilo prav, če bi se prav vsak naročil nanjo, saj najde v njej veliko koristnega in zanimivega. Zlasti bo lahko spoznal naše gospodarstvo ter s kakšnimi težavami se ubadajo v drugih delovnih kolektivih. Ni bilo treba dosti prigovarjati in že se je priglasilo štirideset tovarišev, ki bi tudi radi postali naročniki naše delavsko glasilo.

Še o mnogočem smo govorili na tem občnem zboru, vendar tu ni prostora, da bi vse povedal. Stare odbornike smo pohvalili za delo v lanskem letu ter izvolili nov izvršni odbor v katerem sta le dva nova člana, medtem ko so bili vsi ostali ponovno izvoljeni.

Polde Tomažič

Nova tovarna lahkih kovin pri Šibeniku

Predvidevajo, da bo nova tovarna lahkih kovin »Boris Kidrič« v Rožinah pri Šibeniku začela obratovati 1. maja. Tovarna bo letno izdelala 16.000 ton izdelkov iz aluminija in legur.

Pogoji in pota enakopravnosti

(Nadaljevanje s 1. str.)

nam in otrokom. Zakonski predpisi o zaščiti žene in matere v delovnem odnosu so nedvomno najnaprednejši na svetu. Dokler matere doje otroke, imajo pravico do skrajšanega delovnega časa, a dobe polno plačo. Nosečim ne more nihče odpovedati in za čas nosečnosti je žena upravičena do lažjega dela. Najnovejši predpisi o zdravstveni zaščiti so zopet korak naprej v zakonskem urejevanju položaja zaposlene žene.

Z zakoni in drugimi predpisi je družba v skladu z obstoječimi pogoji uredila odnose do ženedelavke, kolikor je le bilo možno. Vse je naredila, da se ustvarijo tako pogoji, ki omogočajo materidelavki opravljanje njenih družinskih in družbenih opravil.

Toda kljub vsemu doseženemu imajo sindikati še mnogokaj opraviti, da bi žena zavzela v resnici tak položaj, kakor ga ji predpisi omogočajo ter da bi lahko z uspehom opravljala svoje naloge kot delavka, mati, gospodinja in vzgojiteljica. Tudi pri nas, in ne samo pri nas, smo spoznali, da ima na rast mladega rodu najglobljí vpliv družina, a v družini — mati. Razumljivo je, da se skrb za vzgojo naraščaja prepleta med družino in družbo. Toda nikdar ne smemo pozabiti na odločilen vpliv družine, a posebno matere. Prav zato ustvarimo ženi-delavki-materi vse pogoje, da bo lahko v polni meri opravljala svoje poslanstvo.

Mar delavkam ne bi mogli prilagoditi delovni čas v podjetjih in ustanovah? Nekateri ljudje v gospodarstvu, ki ozko gledajo na interese podjetja, čestokrat nimajo razumevanja za takšne olajšave. Če se v Ameriki, v klasični kapitalistični deželi, delovni čas določa tako, da delajo žene takrat, ko so otroci v šoli, zato da so lahko v prostem času z otroci doma, je mar potem še potrebno poudarjati, kolikšnega pomena je to za nas v socialistični deželi, kjer je to laže doseči, saj je družba najožje zainteresirana za pravilno vzgajanje otrok — to je za nas odločilni činitelj v gospodarstvu. Bolj je treba skrbeti za pripraven delovni čas žena tudi zaradi tega, ker smo lahko doslej ugotovili ob številnih primerih, da so sredstva, vložena za vzgojo kadrov, v resnici najdonosnejša. Dobra nega in vzgoja otrok, je v resnici skrb za vzgojo novih kadrov, novih generacij, graditeljev in upraviteljev.

Prav gotovo pa bi morali ženi zaradi njenih specifičnih dolžnosti in obveznosti, olajšati tudi delo v hiši ter jo osvoboditi domačega suženjstva. Način dela v naših domovih je še vedno zelo primitiven, a kdaj pa kdaj se ne razlikuje veliko od dela naših pramater. Danes, ko je na vseh drugih področjih delo toliko napredovalo in ko so dolžnosti žene tolikšne, je takšno stanje že več kot nevdržno. Resnici na ljubo je treba povedati, da je tudi do sedaj že mnogo storjenega za razbremenitev žene v domačem gospodinjstvu. Toda vse to ni bilo dovolj sistematično in niso stvari tako hitro urejene, kot bi lahko bile. Zato bi se morali sindikati spoprijeti s tem vprašanjem ter najti možnost, ženi olajšati delo v hiši. S tem pa bi tudi izboljšali položaj delovne žene.

Vse, kar je doslej povedano, predstavlja samo prerez enega izmed področij dela sindikata, za usposabljanje žene pri opravljanju njenih mnogoštevilnih družbenih opravil. Drugo področje, nič manj potrebno, je izobraževanje žena, da bi se lahko uveljavile kot upravljavec v gospodarstvu in družbi nasploh. Število žena, članic delavskih organov upravljanja in uspeh, s katerim opravljajo svoje dolžnosti, predstavljajo najboljše merilo njihovega napredka in stvarnega položaja v družbi. Čeprav so se žene te svoje naloge lotile brez vsakršnih predhodnih izkušenj, saj so se učile na lastnih začetniških napakah in uspehih, smo lahko vseeno zadovoljni s tistim, kar je do sedaj doseženega. Prav nič ne smemo tožiti, da se delovna žena ne razvija ter da ne napreduje dovolj hitro. Toda pri tem ne smemo pozabiti na posebnost njenega položaja, ki terja od nje več naporov, da bi se lahko uspešneje uveljavila v organih upravljanja in v javnem življenju. Olajšati ženam ta trud — to je torišče stalnega dela sindikatov in njihov velik moralni dolg. To je moralna obveznost sindikatov do delovnih žena in do celotne družbe.

Tudi to, kar je doslej narejenega in tisto, kar se se še bo v bodoče naredilo, da bi žena resnično v vsakem pogledu stopila enakopravno ob stran moškim, ne pomeni nekega ločenega problema. Vsa ta prizadevanja predstavljajo nerazdvojen in bistven del naporov za ustvarjenje nove družbe in novih socialističnih družbenih odnosov. Kajti ni stvarne enakopravnosti za vso družbo vse dotlej, dokler ženam ni dana tudi *pravica* do enakopravnosti in ustvarjena *možnost*, da enakopravnost uveljavijo.

(Po članku tov. Pepce Kardeljeve, objavljenem v »Radu«)

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKALNE PODRUŽNICE V SLOVENSKI BISTRICI

Je kurnik primeren za stanovanje

Na občnem zboru kmetijskih delavcev v Slovenski Bistrici so med ostalim govorili tudi o težkih stanovanjskih razmerah na posestvu. Povedali so, da njihovi delavki Tončka in Karolina Bajkot stanujeta z dvema otrokoma v prostoru, ki je prej služil za kurnik. Veterinar je bivšemu lastniku prepovedal držati kure v tem prostoru, češ da za to ni primeren. Čuden zaključek: če prostor ni primeren za kurnik, ali je potem primernejši za stanovanje?

Stanovanjska kriza na posestvu je res huda. Toda v lastni zgradbi stanujejo nekateri, ki s posestvom nimajo prav nobene zveze. Kolektiv je že večkrat prosil občinske in okrajne forume, naj bi te ljudi preselili drugam. Toda vse ni nič zaleglo. Člani kolektiva so mnenja, da bi to zadevo že lahko uredili, če bi se pri ljudskem odboru kdo resno prijel te stvari. Eni izmed družin so sicer nekoč že naročili, naj se vseli v svojo hišo na pristavi. Toda odlok je ostal v predalu odgovornega referenta na OLO-ju.

F. M.

OBZORNIK

Pojasnila o plačnem sistemu

1. Dvoje sorodnih podjetij je. V prvem doslej niso plačevali po normah, v drugem so pa tarifne postavke tako določili, da so prihranili nekaj za plačevanje po normah. Tako se je zgodilo, da so imeli v prvem podjetju za neko delavko 47 din, v drugem pa za enako delo 42 din. V tem drugem podjetju sedaj zatrjujejo, da bodo letos spet na slabšem, ker bodo ostali pri 42 din, medtem ko bodo v prvem lahko plačevali delovni učinek po osnovi 47 dinarjev, ker je bila osnovna tarifna postavka že lani višja.

Bodo v drugem podjetju res na slabšem?

Vprašanje je verjetno nastalo zaradi mnenja, da je lanskoletni obračunski plačni sklad in lanska formalna kvalifikacijska struktura izhodišče za določitev ravni tarifnih postavk v letošnjih tarifnih pravilnikih. Ta raven (ali okvir) pa se izračuna tako, da se število delavcev in uslužbencev v posameznih kategorijah strokovne izobrazbe, kakor je potrebno po delovnih mestih za obseg poslovanja v letošnjem letu (ne torej kakor so bila »odobrena« lani), pomnoži z obračunskimi plačami (to je število nekvalificiranih s 6000 din, polkvalificiranih s 7000, število kvalificiranih s 8.800 din in visokokvalificiranih z 12.000 din). Tako dobljeni znesek obračunskih plač je raven za tarifne postavke v tarifnem pravilniku. V tej ravni niso všteti razni izdatki, ki so se lani prištevali k znesku obračunskih plač in ki so skupaj s temi plačami sestavljali obračunski plačni sklad. Tudi se ne upošteva znesek dobička, za katerega so se lani zviševale tarifne postavke. Če naj se tarifne postavke gibljejo v tako izračunani ravni, mora podjetje skrbno pretehtati resničnost, tehnološko in ekonomsko utemeljeno kvalifikacijsko strukturo in za proizvodnjo rentabilno in potrebno število delovnih mest in delavcev ter uslužbencev. Nadalje bo treba vskladiti medsebojne odnose med tarifnimi postavkami, ki jih bo treba prav tako revidirati glede na omenjeno raven in dejansko potrebno, utemeljeno kvalifikacijsko strukturo. Potemtakem ni mogoče enostavno odgovoriti, katero od obeh podjetij bo na slabšem. Na vsak način ni mogoče vnaprej brez prej opisanega predhodnega računa trditi, da bodo lahko v prvem podjetju tudi letos obračunavali delovni učinek na osnovi 47 dinarjev, v drugem pa za isto delo samo na osnovi 42 dinarjev. Lahko so v drugem podjetju na boljšem, če so v prvem dosegli kvalifikacijsko strukturo zgolj z administrativnim izkazovanjem in če je v tarifni postavki sami zajet del dobička. Seveda pa bo lahko ostala ta razlika, če so istovrstna delovna mesta različno kvalificirana. Tega pa sedaj ni mogoče niti ni nujno odpravljati. To so pa vprašanja, ki jih je treba postopno sistematično proučevati in reševati skupno s proučevanjem plačilnega sistema in njegovega postopnega izboljševanja. Vsekakor pa je bojazen drugega podjetja neutemeljena glede na načelo, da sledi večji storilnosti dela tudi večja plača. To načelo lahko sicer sedaj v samem začetku nekoliko koristi podjetju, ki še nima ustrezne organizacije dela in ohlapne delovne norme. Toda to bo ob doslednem izvajanju uredbe o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij začasna, kratkotrajna korist, dočim bo dobro orgniziranemu podjetju z realnimi normami omenjeno pravilo začelo donašati trajnejše in vidnejše koristi tako kolektivu kakor tudi posameznim delavcem.

2. **Skupinske norme.** Precej podjetij je, kjer imajo zaradi narave posla skupinske norme. Dostikrat pa zaradi bojazni, da se ne bi komu zamerili, razdele presežek norme na vse člane skupine enako. Je tak način pravilen? Kako bi bilo prav?

Tak način razdeljevanja zaslužka za preseganje norme ni pravilen; lahko bi ga označili za škodljiv oportunizem. Tudi zaslužek, ki ga doseže skupina z izpolnitvijo in prekoračitvijo skupinske norme se mora posameznim članom razdeliti na podlagi njihove tarifne postavke in svojega delovnega prispevka k delovnemu uspehu celotne skupine. Izpolnitev skupinske norme je v bistvu uspeh dobre organizacije in pravilne porazdelitve dela znotraj skupine na podlagi individualnih zadolžitev. Na tej osnovi je potem tudi vedno mogoča razdelitev zaslužkov po individualnem prispevku vsakega člana skupine, kar je v skupini lahko ugotovljivo. Razdeljevanje vsem enako pa je treba preprečevati.

3. Okrajni ljudski odbori imajo pravico, da zvišajo ali znižajo podjetjem plačni sklad do 5%. Se da to tako tolmačiti, da lahko okraji povišajo plačni sklad nekaterim podjetjem tudi za več kot 5%, če se istočasno celotnemu okraju giblje plačni sklad v okvirju določenih 5%.

Pooblastilo zveznega družbenega plana, po katerem lahko okrajni ljudski odbori povišajo in znižajo obračunske plače (in ne plačni sklad!) za 5%, se nanaša samo na možnost zvišanja ali znižanja v tem okviru za posamezno podjetje. Napačno pa je v vprašanju omenjeno tolmačenje tudi, ker bi taka uporaba onemogočila uporabo tega pooblastila skladno z njegovim namenom.

4. Če norme povišajo, bo treba temu primerno povišati tudi tarifno postavko. Bo v tem primeru okraj lahko dovolil povečanje plačnega sklada, ali morajo v podjetju na to misliti že pri sestavljanju tarifnega pravilnika ter si pustiti nekaj rezerve plačnega sklada v ta namen?

V tem vprašanju tiči neka zmota, ki je dediščina lanskega plačilnega sistema. Lani so bile tarifne postavke neomejene, omejen in nekako v naprej določljiv pa je bil plačni sklad. Letos se omeje tarifne postavke z ravnijo, ki se mora gibati na ravni lanskoletnih obračunskih plač, plačni sklad pa ni omejen tako kot lani, temveč je omejen izključno s tem, da lahko raste, če istočasno raste storilnost dela in proizvodnja. Porast plačnega sklada in plač je torej možna in ni odvisna od nobene odobritve; mora pa biti krita z ustreznim povečanjem storilnosti dela in obsegom proizvodnje. S tega vidika torej je vprašanje sploh napačno postavljeno. Misel pa je najbrž naslednja. Raven tarifnih postavk se mora gibati v določenem okvirju. Norme morajo biti v skladu s tarifnimi postavkami. Glede na na-

Elio Vittorini

LJUDJE in NE LJUDJE

XCVII.

»In kaj boš zdaj delala?« jo je vprašal En 2.
»Kako, kaj bom delala?«
»Kaj nameravaš delati?«
»Kaj nameravam delati?«
»Ali se nameravaš pogovorjati? Ni me preveč volja, da bi se zdaj pogovarjal.«
»Potem pa ne govori. Spi, če želiš spati. Ali bi rad spal?«
»Ti pa boš bedela nad menoj? Hvala Lorena. Pojdi domov.«
»Doma nimam kaj početi.«
»In rada bi ostala tu toliko časa, dokler nimaš kaj početi?«
»Dokler ti ne bom v nadlego.«
»Nisi mi na poti,« je rekel En, »Toda v kratkem bo policijska ura.«
»Lahko ostanem tudi vso noč.«
»Oh,« je dejal En 2. »Na stolu vso noč?«
»Tudi na stolu vso noč.«
»Lorena,« je rekel En 2. »Ti si sijajna, pa tudi dobra si, lepo dekle si...«
»Kaj pa te je prijelo?«
»Pusti mi, da ti povem. Morda si celo bolj poštena kot sleherna ženska ali moški na tem svetu.«
»Misliš.«
»Ti vedno lahko storiš tisto, kar je najbolj preprosto.«
»Upam.«
»Tudi jaz bi rad storil tisto,« je dejal En 2, »kar je najbolj preprosto.«
»Mar ne moreš? Če hočeš, moreš.«
»Nasprotno, ne morem. Ti sediš na stolu, prišla si in to je preprosto. Mar ni to preprosto?«
»Jasno je, da je preprosto.«
»Če bi bila ti neka druga oseba, bi bilo preprosto za oba. Oba bi lahko imela tisto, kar je najbolj preprosto. Oditi celo iz Milana bi bilo preprorosto.«
»Mar ni preprosto oditi iz Milana?«
»Za mene? Za mene ne. Za tebe bi bilo preprosto doseči tisto, kar želiš, prav tako preprosto pa bi bilo tudi ne doseči... Presedeti celó vso noč na stolu je preprosto za tebe.«
»Da, bolj preprosto biti ne more.«
»Zame pa ni niti pričakovanje preprosto.«
»Zakaj ni?«
»Ni, Lorena. Ne morem več čakati.«
»Če ne moreš, potem ti ni treba čakati.«
»Jaz pravzaprav niti ne čakam .Ali čakam?
»Ničesar drugega kot čakati. Ali ni preprosto, če čakam?«

Ali se ti zdi, da čakam?«
»Ne vem,« je rekla Lorena. »Ali si moral čakati?«
»Preprosto je.«
»Zelo preprosto. Prav tako preprosto je tudi vztrajati. Videti človeka, kako propada, in drugega in tretjega kako propada in ne moči jim nikdar pomagati, pa vendar sam ne propasti, vztrajati. To je bilo preprosto in to sem tudi delal. Mar nisem tako delal?«
»Drugega sploh ni, da bi delal.«
»Da ni kaj drugega moč storiti? Ali ni nekaj še bolj preprostega, kar lahko storiš?«
»Za sedaj ni drugega.«
»In tebi je že to dovolj, četudi ni ničesar drugega, da bi samo nadaljevala? Ali lahko nadaljuješ?«
»Ali bi mogla nadaljevati večno?«
»Mislim, da bi mogla nadaljevati tudi večno.«
»Vem,« je rekel En 2. »Ti bi mogla vedno vztrajati.«

XCVIII.

Morda je bila stvar v tem. Moči vztrajati, kot da je potrebno vztrajati za večno in kot da nikoli ne bi smelo biti drugega kot vztrajnost. Da lahko ljudje večno propadajo in večno gledajo, kako se propada, nikdar ne imeti moči rešiti, ne imeti moči pomagati, ne moči drugega kot boriti se ali pa propasti. Toda boriti se za kaj? Da bi vztrajal. Kot da se propad, ki je visel nad ljudmi, ne more nikoli končati in nikoli ne more priti osvoboditev. Tedaj bi bila vztrajnost preprosta. Vztrajati? Bilo bi zaradi vztrajnosti. Bilo bi zelo preprosto.

XCIX

»Ali spiš?« je vprašala Lorena.
»Ne spim,« je odgovoril En 2.
»Nisi spal? Zdelo se je, da spiš.«
»Ne. Nisem spal.«
»Nisi rekel ničesar več?«
»Ničesar več nisem rekel?«
»Že ure ničesar ne rečeš.«
»Ali je minilo že dosti ur?«
»Mislim, da jih je že deset minilo.«
»Ti si še vedno na stolu? Saj boš vsa zmrznjena.«
»Nisem.«
En 2 je vstal iz postelje. »Si.« ji je rekel. »Vlezi se v postelj.«
»Jaz že ne.«
Našel jo je v temi, potegnil za roko in jo sunil proti postelji.
»Nočem.« je odgovorila Lorena.
»Če si že tu, potem imej postelj, jaz pa grem na divan. Imam še eno odejo.«
»Jaz grem nazaj na stol.«
»Toda jaz grem na divan.«
Šel je in se izprožil po divanu in z divana vprašal:
»Ali si v poltelji?«
»Jaz sem,« je odgovorila Lorena, »na stolu.«
»Ali nameravaš prebiti vso noč na stolu?«
»Lahko prebijem vso noč.«
»Ali bi lahko prebila tudi prihodnjo noč?«
»Prebila bi tudi lahko prihodnjo noč.«
»In pojutrišnjo?«
»Morda tudi pojutrišnjo.«
»In vse noči?«
»Morda bi jih lahko, morda pa tudi ne. Morda bi se utrudila. «
»In če bi ne bilo ničesar drugega, kakor sedenje na stolu?«
»Bi večno sedela na stolu.«
»Večno sedela na stolu? Kaj pa, ko bi se utrudila od sedenja? Bi sedela vseeno, tudi če bi se utrudila? Mar bi si ne zaželela, da bi obstajalo še kaj drugega?«
Lorena ni odgovorila.
Minevala je dolga noč. Lorena je prižgala cigareto, tudi En 2 jo je prižgal in se vprašal, kaj drugega bi si želel, da bi bil. Kaj bi drugega in bolj preprostega lahko bil?«

C.

Drugega ni, kot vztrajati zaradi vztrajanja ali pa propasti. Ali ni propast nad ljudmi že od vekomaj?
Tudi naši očetje so propadli. Z večno upognjeno glavo in s strganimi čevlji. Ali so bili izgubljeni že od samega začetka, ali pa so vztrajali zaradi vztrajnosti same, pa so potem vseeno propadli. Zakaj ne bi temu zdaj prišel konec? Zakaj naj bi prišla nekakšna osvoboditev?
Zdaj so se številni upirali zaradi osvoboditve, ki je morala priti. Tudi on se je upiral zaradi tega, prepričan je bil, da bo prišla, toda glej prav zavoljo tega ni bilo tako preprosto upirati se.
Rekel je: »Ne bom odšel iz Milana.«
»Ne spiš?« je dejala Lorena.
»Mar te toliko zanima, če spim ali ne? Ne spim.«
»Bil si utrujen. Dobro bi bilo, če bi spal.«
»Spal bom še. Za to bom imel še dovolj časa.«
»Šest je že odbilo.«
»In kaj zato? Preveč časa bom imel še za spanje.«
»Vsak trenutek bo dan.«
»Spal bom ves dan. Saj tako ne grem iz Milana.«
»Ne greš iz Milana?«
»Ne grem.«
»Kako, ne greš?«
»Druge opravke imam in ne grem.«
»Obvestiti bom morala tovariše.«
»Pa jih obvesti.«
»Morala jim bom povedati, zakaj ne greš.«
»Povej jim, da danes ne morem iti.«
»In jutri?«
»Morda tudi jutri ne. Odšel bom slej ko prej, toda v mojem imenu ne prevzemi nikakršnih obveznosti. Odšel bom z vlakom.«

CI.

Potem jo je prosil, naj odpre polkna. V meglenem ozračju sta se porajala dan in sonce. Okoli njega sta bila visoko nad Milanom. Pomislil je, kako preprosto je ostati v Milanu. Pričeli so prihajati njegovi ljudje.
»Zdravo kapitan.«
»Zdravo.«
Prišel je prvi, prišel drugi in zadovoljen je bil, ker prihajajo, da ga lahko vidijo v njegovi hiši, da vstopajo v njegovo življenje in da mu ni treba več skrivati pred njimi, kje stanuje. Bil je zadovoljen, ker je lahko imel s svojimi tovariši nekaj skupne človečnosti, nekaj onega preprostega, kar ima lahko bolan dijak s svojimi sošolci, ko ga prihajajo obiskovat, in bil je zadovoljen s svojim novim položajem, ki mu je dovoljeval, da ima to.
To je bilo prav tako preprosto, kot želje, da propade s tistim, s čimer je propadel. In bil je z njimi in zares se je pogovarjal kot bolan dijak s svojimi sošolci, ker so ga prišli obiskat. Na prav tak način jih je spraševal o njihovih drobnih stvareh, smejal se je in vse bolj in bolj mislil, da je najbolje, kar je mogoče storiti, ostati v Milanu, pa tudi če želi celo vztrajati.
Sin božji, ki je prišel tretji, mu je prinesel steklenico piva.
»Pivo!« je vzkliknil. Rad je imel pivo.
»Da,« je odgovoril Sin Božji. »Pivo, kapitan.«
»Kje si ga pa vzel?«
»V hotelu, kapitan.«
Sedel je na robu stola in kmalu je vstal, da bi odšel.
»Ali nočeš piti svojega piva z menoj? Mar že greš?«
»V hotelu imam dela čez glavo.«
»Ali nimaš službe vedno popoldan?«
»Toda dosti dela imam.«
»Ali je kaj v zraku proti Nemcem?«
»Morda, kapitan.«
En 2 bi rad zvedel, kaj se je pripravljalo, pa je vprašal El Pasa, opozoril na nekaj načinov, s katerimi bi mogel odpraviti s Clemmom in njegovimi, govoril pa je kot da bi se lahko sam udeležil podviga proti njim.

Beograd pred stoletji

Malokatero mesto na svetu je doživelo v stoletjih toliko sprememb kot Beograd. Pod njegovimi obzidji so se vrstili: Rimljani, Grki, Madžari, Turki in Sloveni.

Stara vodna pot od Nauporta (današnje Vrhnike), kjer izvira Ljubljanica, preko Emone (Ljubljane), Siscije (Siska), pa naprej skozi Morsanijo (Slavonski Brod) je držala v Taurunum (Zemun) v Singidunum (Beograd).

Nekateri, menijo, da je Singidunum rimsko ime. Res pa je, da so ga Rimljani romanizirali, toda ime ni rimsko. Veliko poprej kot je stopila na tla današnjega Beograda noga rimskega legionarja, so živeli na tem potročju Kelti, ki so bili poznani po imenu svoje ožje domovine Galije — Gali. To galsko pleme se je imenovalo Skordisci. Živeli so v mestih oziroma v naseljih, ograjenih z obzidji, med drugimi tudi v Singidunumu in Kapedunumu (današnjih Titovih Užicah). Pri obeh imenih opazimo besedico »dunum«. Beseda je keltskega izvora in pomeni mesto — trdnjavo.

To je bilo v četrtem stoletju pred našim štetjem. Rimljani pa so ga zavzeli 30 let pred našim štetjem in obdržali staro ime.

V petem stoletju se je začelo veliko preseljevanje narodov. Takrat so prišli Huni in mesto zažgali. Kasneje so prišli med drugimi tudi Goti, Gepridi, Avari in Franki. Šele v devetem stoletju so ga začeli imenovati Bjelgrad.

Nekdaj so pridobivali sladkor iz koruze

Stari narodi so izdelovali sladkor iz koruze. Da je sladkor tudi v sladkorni pesi, je dognal Nemec Markgrof leta 1847. 50 let kasneje pa so zgradili v Šleziji prvo tovarno, ki je izdelovala sladkor iz sladkorne pese. Čeprav je v sladkorni pesi 12 do 20 % sladkorja, so ga dobili prvo leto iz 100 kg pese samo 2 do 3 kg. Sredi preteklega stoletja je narasla proizvodnja že na 6 kg, sedaj pa se je postopek že toliko izboljšal, da dobe iz 100 kg pese 13 do 15 kg sladkorja.

Moški nosijo »feredžo«

V planinskih krajih Kogara v Sahari živi pleme Tuagara. Moški si iz verskega fanatizma zakrivajo obraze s feredžo, katero niti med jedjo ne odstranijo. Tuagari pracijo, da je zelo grdo, če moški vpričo žensk pokaže usta, češ da ni dostojno kazati »vrata«, skozi katera prihaja hrana v telo. Nasprotno pa ženske tega plemena ne nosijo feredže.

Prvo padalo

Znano je, da se je začel Leonardo da Vinci prvi resno ukvarjati z letanjem po zraku. Da Vinci je zapustil zelo dragocene podatke o prvi napravi za letanje in tudi rešitev za spuščanje s pomočjo padal. Prvi poskusi padalstva pa so bili izvedeni kasneje v Benetkah.

Prvo padalo, podobno današnjemu, je bilo izdelano v sili. Francoza Garnezena, ki so ga avstrijci ujeli v bojih za časa francoske revolucije, so zaprli v visok stolp neke trdnjave. Garnezen je dolgo razmišljal, kako bi s sredstvi, ki so mu bila na razpolago, napravil padalo in ušel skozi okno, ki ni imelo rešetk. Njegov beg ni uspel, ker so ga Avstrijci zopet ujeli. Toda Garnezen ni odnehal. Leta 1797 je svojo zamisel v celoti izvedel. S pomočjo posebnega balona se je vzpel v višino tisoč metrov. Na tej višini je prerezal vrvi, ki so vezale njegovo gondolo z balonom. Gondola je padala z neznansko hitrico proti zemlji. Toda Toda Garnezen je kmalu začutil, da se je padalo odprlo. Njegov prvi let je bil uspešen. To ga je napotilo, da je svoje padalo nenehno izpopolnjeval.

Zakaj pravimo dinar

Beseda dinar je zelo stara. Nastala je v rimski državi. Kolikor je znano, so leta 269 pred našim štetjem kovani rimski srebrni denar imenovali »denarius«. V srednjem veku so kovali denar pod istim imenom. Tudi v Franciji so kovali denar »denier« (denie). Toda besedica je pomenila tudi mero za težo. V Italiji je bil »denaro« mera za dolžino (v Toscani približno dva in pol metra) in mera za težo v Sardiniji (1.280 gr). V starem bizantinskem cesarstvu so kovali zlat denar z istim imenom. Od tod so ime prenesli tudi v Arabijo in drugam.

Vprašanja in odgovori

K. J., Podpleče: 1. Ali imata ravnatelj in računovodja pravico znižati plačo brez pristanka delavskega sveta in sindikalne podružnice? — Odgovor: Odgovor na to vprašanje bi morali poiskati v tarifnem pravilniku ali pa v pravilih podjetja. Tam mora biti namreč določeno, kdo določa delavcu tarifno postavko. Praviloma je ravnatelj tisti, ki je upravičen in dolžan, da odreja tarifne postavke na podlagi določb tarifnega pravilnika. Za to odrejanje ravnatelju ni treba nikogar povpraševati; to je njegova pravica, seveda pa tudi njegova dolžnost in pomeni, da ravnatelj izvršuje določbe tarifnega pravilnika. Zoper ravnateljevo določitev tarifne postavke ima delavec možnost pritožbe. Pritožbo rešuje upravni odbor podjetja. Zato tudi ni prav, če se ravnatelj že prej »posvetuje« z njim o tem, kakšno tarifno postavko naj določi posameznim delavcem in uslužbencem. Znižanje tarifne postavke je lahko posledica premestitve na drugo delovno mesto ali sprememba tarifnega pravilnika. Premestitev na delo z nižjo tarifno postavko pa je ali disciplinska kazen, ki sme biti izrečena po predhodno izvedenem disciplinskem postopku, ali sporazumna, tako da delavec nanjo pristane ali pa je začasna zaposlitev zaradi kakšnega zastoja, prekinitve itd. Lahko pa je nižja tarifna postavka posledica spremenjenega tarifnega pravilnika. O tem pa mora biti izveden postopek, kamor spada tudi razobešenje predlaganih sprememb, tako da o njih razpravlja kolektiv. Ne more pa ravnatelj sam spremeniti tarifnega pravilnika, pa čeprav dobi za to morda celo pristanek upravnega odbora ali delavskega sveta in podružnice. Dopustna je ena sama oblika spremembe in ta je enaka postopku in obliki, ki je predpisana za izdajo tarifnega pravilnika. Ker pa je bila plača lani neposredno odvisna od doseženega plačnega sklada, je nižja plača lahko tudi samo posledica tega, da podjetje ni doseglo potrebnega plačnega sklada in potem seveda ni moglo obračunati plač v znesku, ki je sicer predviden v tarifnem pravilniku. Morda je v Vašem primeru tako »znižanje« plače«, kar pa mora biti razvidno iz obračuna, ki ga mora računovodstvo izstaviti vsakemu delavcu hkrati z izplačilom zaslužka. Nima pa računovodja nobene pravice, da bi sam niti v sporazumu z ravnateljem spreminjal tarifne postavke. — 2. Ali ima delavec pravico do plačila za nadurno delo? — **Odgovor:** Vsako odrejeno nadurno delo mora biti obračunano na podlagi tarifne postavke, povečane za 50%. Če se nadurno delo ne plačuje na tak način, se ravnatelj, knjigovodja ali odgovorna oseba kaznuje za storjeni prekršek z denarno kaznijo od 1000 do 20.000 dinarjev. Delavec pa ima pravico izterjati tako izračunano plačilo s sodiščem.

Pokojnine

S. J., Stražišče: Upokojeni ste s 6800 din pokojnine, kar se Vam zdi premalo za kvalificiranega delavca, ki ima nad 35 let priznane delovne dobe. — **Odgovor:** Res je; kvalificiran delavec z nad 35 let delovne dobe, vštevne za starostno pokojnino, se ob upokojitvi praviloma razvrsti v XI. pokojninski razred. Toda najprej je treba ugotoviti, ali ste opravljali dela kvalificiranega delavca in tudi res bili kvalificiran delavec. Za razvrstitev v pokojninske razrede in za določitev pokojnine namreč ni važno, kakšno kvalifikacijo zatrjuje zavarovanec. Zatrjevano kvalifikacijo je treba namreč tudi dokazati, kajti zgolj osebno mnenje in ocena nista prav nič merodajna. Iz zneska pokojnine sklepamo, da ste bili upokojeni kot polkvalificirani delavec. Ker Zavod za socialno zavarovanje odloča na podlagi predloženih verodostojnih dokazil, smatramo, da ste dokazali, da ste priučeni tesar, zaradi česar so Vas mogli razvrstiti samo v najvišji pokojninski razred za polkvalificiranega delavca. Niso namreč vsi tesarji kvalificirani delavci; mnogi spadajo tudi med polkvalificirane in med temi ste najbrž tudi Vi. Seveda pa se lahko pritožite. S pritožbo pa boste uspeli samo, če boste dokazali, da ste izpolnili vse pogoje za kvalificiranega delavca. Če tega ne boste dokazali, bo pritožba zavrnjena. O pritožbi bo odločal Zavod za socialno zavarovanje LRS.

O. F., Celje: Ker boste aprila letos izpolnili pogoje za starostno pokojnino, se »želite umakniti iz aktivnega staleža državnih uslužbencev«. Dogovorjeni pa ste, da ostanete še dalje zaposleni kot honorarni uslužbenec. Dočim je glede honorarne zaposlitve že urejeno, pa je nastal spor o dopustu. Vi želite nastopiti dopust marca, direkcija pa ga odreka, češ da je šele začetek leta in da boste aprila stopili v pokoj. Menite, da direkcija nima prav. — **Odgovor:** Vaše, ponekod z visoko donečimi besedami olepšano pismo bi lahko zgostili v naslednje preprosto vprašanje: kako spraviti v sklad pravico do starostne pokojnine, pravico do dopusta in možnosti honorarne zaposlitve po upokojitvi. Glede nameravane honorarne zaposlitve naj pripomnimo, da je tudi honorarna zaposlitev vendarle zaposlitev. Ta je lahko s polnim ali nepopolnim delovnim časom. V obeh primerih vpliva na prejemanje pokojnine. Upokojenec, ki se zaposli s polnim delovnim časom, za čas take zaposlitve ne more prejemati pokojnine. Pri tem ni prav nič važno, ali gre za »honorarno« zaposlitev. Če se upokojenec zaposli z nepopolnim delovnim časom, se mu izplačevanje pokojnine ustavi, če zaslužek iz take zaposlitve presega dve tretjini pokojnine. V vsakem primeru pa se ustavi, če je zaslužek večji od 6000 dinarjev. V ta zaslužek se vračunava tudi provizija, ki je samo oblika zaslužka. O dopustu pa tole. Odgovor direkcije ni utemeljen. A tudi Vaša zahteva ni, zlasti ker je skrbno preračunana. Odločilen je samo uradni razpored dopustov, ki je moral biti napravljen praviloma že decembra, najkasneje pa januarja za tekoče leto. To je vpošteven plan dopustov in ne morda Vaš plan. Če je v takem razporedu predvideno, da boste svoj letni dopust izkoristili že v marcu, potem je Vašo zahtevo možno odkloniti izključno iz službenih razlogov, če bi n. pr. Vaša odsotnost ogrozila redno opravljanje poslov. Če pa takega razporeda ni, potem seveda Vaš zahtevek ni uresničljiv. Prepuščeno je pristojnemu starešini, da zahtevi ugodi ali ne. Nikakor pa ni merodajen Vaš plan, s katerim utemeljujete upravičenost svoje zahteve in zgrešenost stališča direkcije.

Otroški dodatki

S. F., Dovje: Ker nimate stanovanja, imate svojega otroka pri ženinih starših, ki žive na posestvu v skupnem gospodinjstvu s svojimi starši. Za otroka pošiljate mesečno 2000 dinarjev; pošiljate pa tudi obleko. Zdaj so Vam odrekli pravico do otroškega dodatka z utemeljitvijo, da odpade na Vašo tričlansko družino 5387 dinarjev dohodnine od celokupnega davka, ki je odmerjen za posestvo v lasti ženinih starih staršev. — **Odgovor:** Predvsem je v Vašem primeru res sporno, kdo resnično vzdržuje otroka, ali Vi ali ženini starši, ki žive na posestvu svojih staršev, ki ni tako majhno. Da mesečno pošiljate 2000 dinarjev za vzdrževanje svojega otroka, bi bil lahko dokaz, da samo prispevate za vzdrževanje, da ga pa ne vzdržujete sami neposredno tako, da bi izpolnjevali ta najvažnejši pogoj za pravico do otroškega dodatka. Menimo, da v Vašem primeru ne pride za Vas v poštev dohodnina, pač pa je ta upoštevna za oceno premoženjskih in gmotnih razmer, v katerih žive ženini starši, pri katerih živi Vaš otrok in za katerega najmanj toliko prispevajo kot Vi, kar sledi iz Vašega lastnega opisa. In tu mislimo, je razlog zavrnitve. Sicer pa imate pravico do pritožbe, o kateri bo odločil Zavod za socialno zavarovanje LRS.

Rang šol

K. M., Celje: Dokončali ste dvorazredno trgovsko šolo. Imate tudi strokovni izpit za nižjega knjigovodjo in finančnega manipulanta. Ali se smatra, da imate popolno srednjo šolo? — **Odgovor:** Po odločbi o stopnji šol in tečajev ustreza izobrazbi popolne srednje šole strokovni izpit samo za nazive, za katere se je zahtevala po posebnih predpisih popolna srednja šola, in če je uslužbenec imel izobrazbo vsaj šestih razredov srednje ali njej enake strokovne šole. Vi ta pogoj izpolnjujete. Toda za naziv finančnega manipulanta se po uredbi o finančni stroki ni zahtevala srednja šola. Zahtevana pa je bila popolna srednješolska izobrazba za naziv nižjega knjigovodje. Toda za povsem pozitiven odgovor bi morali vedeti, kje ste polagali strokovni izpit za knjigovodjo in na podlagi kakšnega predpisa ste prejeli spričevalo o tem strokovnem izpitu. Čudno se nam namreč zdi, zakaj ste morali polagati strokovni izpit za nižji naziv, če ste že imeli strokovni izpit za dokaj višji naziv. To bi si bilo možno razlagati kvečjemu, da prvi izpit ni bil pravno veljaven. Če pa je, potem se seveda smatra, da imate izobrazbo, ki je enaka popolni srednješolski izobrazbi.

čelo za več dela boljša plača nastane vprašanje, ali naj se z zvišanjem norme poviša tudi tarifna postavka in kako naj se ta poviša, ko je določena raven, ki te postavke omejuje. Predvsem je treba poudariti, da je vsako nominalno zvišanje plač letošnjemu plačnemu sistemu v načelu tuje in nasprotujoče njegovim smotrom. Zato bo treba proučiti vsako prekoračevanje norm. Prav tako pa bo lahko zvišanje norm sledilo samo tehtni predhodni proučitvi in utemeljenosti takega povišanja. Napačno je namreč mnenje nekaterih, da se bo v novem sistemu začelo z neprestanim menjavanjem in zviševanjem norm. Do tega bo nujno moralo priti tam, kjer bo očitno, da se norme očitno prenizke, nerealne, kajti dopustiti tako stanje bi pomenilo, dovoljevati stagnacijo proizvodnje in nominalno zviševanje plač. To pa je škodljivo za razvoj gospodarstva in dvig življenjske ravni. Iz tega sledi, da lahko sledi povišanje tarifnih postavk samo takemu poviševanju norm, ki pomeni večjo storilnost in proizvodnjo. Če je povišanje tarifne postavke v okviru omenjene ravni, ni treba nobene odobritve. Če pa naj povišanje povzroči prekoračenje ravni, potem se to lahko doseže samo s privolitvijo izvršnega sveta, ki ima pooblastilo, da odredi revizijo ravni tarifnih postavk. Taka ureditev je odrejena, da se prepreči neutemeljeno zviševanje tarifnih postavk, hkrati pa vendarle omogoči tam, kjer je z dobro organizacijo dela, realnim normiranjem in dosledno uporabo predpisov o plačah v gospodarstvu zagotovljena primerno visoka storilnost in proizvodnja.

NA NASLOV:

ČLOVEK, KJE SI IN KDO

V 47. številki »Ljubljanskega dnevnika« je tovariš Miško Kranjec objavil članek pod naslovom »Človek, kje si in kdo«. Ta članek, menim, je nedvomno prav tehten prispevek k razčiščenju razmer v naši književnosti in bo morda celo pripomogel k razjasnitvi dokajšnje zmede, ki vlada pri tistih književnikih pa tudi drugih kulturnih delavcih (in teh, oprostite moji sodbi, je precej), ki so izgubili ali še sploh niso našli, svoj smoter in predmet, kateremu naj posvete svojo ustvarjalnost. Zaradi tehtnosti tega članka, bi morda storil tovariš Miško Kranjec bolje, če bi ga objavil v kakšnem republiškem časniku, v »Slovenskem poročevalcu«, »Ljudski pravici« ali celo v sicer »nepomembni« »Delavski enotnosti«, ki jo kaže vedno, kadar se ta drzne poseči v kulturne sfere, mimogrede okrcniti. To je seveda storil v svojem članku tovariš Miško Kranjec.

Toda jaz mu tega ne zamerim. Nikakor ne. Nasprotno. Zakaj napravil je s tem našemu časniku majhen in skromen poklon, poklon pa vendarle. Dal mu je priznanje, kakršnega doslej nismo bili vajeni, posebno ne s strani književnikov. Takole pravi:

»...Temu manifestu (misli na govor, ki ga je izrekel književnik, kritik in esejist tovariš Josip Vidmar na letošnji svečani Prešernovi proslavi. Govor je naš časnik ponatisnil po »Slovenskem poročevalcu«. — Moja opomba) so zaploskali skoraj vsi naši časniki v svojih kulturnih rubrikah; »Delavska enotnost« pa se je po desetletnem trudnem ubadanju s kulturo (tu se je verjetno po nesreči, izgubila vejica, — moja opomba) z zastavo v rokah postavila na čelo temu literarnemu pohodu v nadzemne sfere.« (Podčrtal jaz.)

Ne štejem tov. Mišku Kranjcu v zaslugo samo to, da nam je priznal desetletno trudno ubadanje s kulturo in niti ne v zlo, da nam po tem desetletnem trudnem ubadanju s kulturo potiska v roke zastavo brezidejnega boja; v zaslugo mu štejemo predvsem, da se je med prvimi oglasil (želeli bi, da bi se še kdo) in glasno in javno, morda še ne dovolj jasno, povedal, kakšni so smotri, ideje današnjega človeka, vse naše družbe in kje naj išče naša književnost svoje inspiracije, da se izrazim po književniško.

Tovariš Miško Kranjec v svojem članku ni povedal ničesar, s čimer se ne bi že trudno ubadali na svojih straneh. Pri vsem tem ubadanju smo vedno ostajali več ali manj sami. Zakaj naš časnik je namenjen predvsem delavcem, katerih naloga je, po mišljenju nekaterih literarnih izbrancev, ki planinarijo po navadnim zemljanom nedostopnih višavah, da se bavijo z gospodarstvom in morda, morda še s politiko.

In nekateri med njimi, hvala bogu, ni jih mnogo, mislim na književnike, so pomilovalno zmajevali nad primitivnostjo, vulgarnostjo in drznostjo našega delavskega časnika, kadar se je v vsej svoji skromnosti upal na svojih straneh izreči svojo lastno sodbo o tej ali oni stvari, ki spada v literarno področje, mimo oficialnega stališča, vase zaverovanega kroga parnasovskih izbrancev. Kaj šele, če je kdo izrekel kak dvom nad kulturno vrednoto tega ali onega dela ali celo očitek brezidejnosti! Tedaj se je krog vase zaverovanih veličin strnil in uporabil vso svojo dokazno sposobnost, dobro tehtajoč izraze, ki jih je bilo nasloviti na naš naslov: birokratizem, ždanovščina, proletkultovščina, neznanje in preproščina, nepoštenost, eklekticizem in kdo ve še kaj.

Pa kaj bi, naj zapojem z Janezom Menartom:

Ubogi zanamski poeti,
ki morali bodo, po modi,
ki red jo zvali, kot gospodi
dostojno zapeti
spoštljivo na odi
kot koklja na jajcih sedeti.

Bila bi strahotna balada,
če moral bi pisati ode:
»Trebuhe imamo kot sode!
Ni lepše usode!
Popolnost nam vlada!
Živita naj pesem in vlada!«

In vedno, ko smo se najbolj trudno ubadali, smo ostali osamljeni. Ne samo to, takrat so nekateri naši književniki smatrali za bolj važno opisati obnašanje športnih navijačev na nogometnih igriščih. Bombardiranje (oprostite nelepemu izrazu) je bilo najbolj žolčno takrat, a topovi (že spet) uperjeni z vseh kulturnih strani »Ljudske pravice«, »Naših razgledov«, »Ljubljanskega dnevnika«, »Besede« in še od kje. Ostali književniki pa so stopili ob stran (saj res nima smisla dlakocepiti) in nam le tu in tam dali moder nasvet: »Pustite, saj se ne splača ubadati!«

Posedajo skupaj, polni nepotrebne,, večkrat narejene obzirnosti, pazijo na izrečene besede, da bi kdo ne bil užaljen, da se ne bi kdo komu zameril. Ne dovolj odločni da bi vsakemu odkrito pomagali najti človeka, se ukvarjajo z miselnimi konstrukcijami in oblikovanjem nečesa, kar naj bi bil človek sam po sebi in si zatiskajo oči pred to nesrečno vulgarno stvarnostjo. Kajti v tej stvarnosti se ukvarja človek, gospodar svoje usode, z delom, včasih najprimitivnejšim, ubada se z vsakodnevnimi tisočerimi malenkostmi, tisočerimi težavami, ki so, da bi obupal — če — če ne bi imel jasnega smotra.

In naj nam ne oponaša tovariš Janez Menart s svojim:

Gijo! Gijo! v družbene probleme.
Smo že v njih. Osebni jaz —
zapik!!!

(Verze tovariša Janeza Menarta nisem uporabil iz kakšnega posebnega vzroka. Uporabil sem jih le, ker so mi bili pri roki in ker dokaj živo ponazorujejo mišljenje nekaterih književnikov.)

Nekateri označujejo graditev našega gospodarstva kot nekaj, za kar ni vredno močiti peresa, niti ne tratiti papirja. Menim, da ti nekateri imajo prav. Toda prav le zato, ker so izgubili svoj smoter, ker so pozabili na človeka, ki se v tej graditvi presnavlja, z vsakim dnem postaja nekaj novega, večjega, plemenitejšega. Prav imajo le zato, ker so zgolj fotografi zunanjih pojavov in niso našli poti v skrite labirinte človekove duhovnosti.

In v tem je tudi misel kritika in esejista Josipa Vidmarja, ne nova, pa vendar prava. Vrnitev k človeku. Toda k temu, našemu, z znojem oblitemu in z žulji utrjenemu človeku, ki ve kako in kaj hoče, ne pa k namišljenemu, v glavi skonstruiranemu, vsega zemskega osvobojenemu človeku, kar takega človeka ni, ga nikjer in nikoli ne bo.

In če so komu presahnili vzori in smotri s socialno narodnostno osvoboditvijo, so presahnili le posameznikom. Toda delavski razred je z osvoboditvijo samo odprl sebi in vsem delovnim ljudem vrata neoviranemu pohodu v svojo bodočnost, človečnost. Borba za nove odnose med ljudmi se nadaljuje v novih, tisočerih, zamotanejših, skritih in neprikritih oblikah. Borba za enotnost in bratstvo, za človečanske odnose med narodi je še vedno in nenehno pereča. Pa kaj bi, saj to ve ogromna večina tudi najpreprostejših ljudi.

Za zaključek le to. Če je ponatis govora književnika, kritika in esejista tovariša Josipa Vidmarja v »Delavski enotnosti« povzročil zaskrbljenost tovariša Miška Kranjca za usodo našega časnika in pripomogel k njegovemu članku, smo dosegli svoj namen. Prav bi bilo, če bi še drugi povedali svoje. Zastavo literarnega pohoda v nadzemske sfere pa prepuščamo drugim, tistim, ki jim pripada.

France Boštjančič

Te dni je v ljubljanskem muzeju razstava slikarja Ivana Groharja. Razstava je prirejena v študijske namene. Po petdesetih letih doživlja prav isti del umetnikovega opusa ponovno razstavo, tokrat ne pod geslom »Izvirne slike na prodaj«, marveč s spoštovanjem do velikega slikarja — Ivan Grohar: Dekliška glava (1894)

PABERKI O DELU »SVOBOD«

Letos mora biti bolje. Na občnem zboru »Svobode« v Bistrici pri Rušah so ugotovili, da delo posameznih sekcij ni bilo najbolje. Dobro je delal edinole pevski zbor. Na občnem zboru so sprejeli načrt dela, ki daje upanje, da bodo društvene sekcije letos bolj delavne.

»Mladost pred sodiščem« na odru »Svobode Center« v Trbovljah. Prejšnjo soboto je gledališka družina »Svobode Center« v Trbovljah uprizorila igro »Mladost pred sodiščem«. Trboveljsko občinstvo je sprejelo igro z velikim zadovoljstvom. Pevski zbor »Zarja« pa je istega dne priredil uspeh koncert.

Prvo predavanje. V Delavskem domu »TOBI«, v Bistrici pri Rušah je bilo pred kratkim prvo predavanje, ki ga je organiziral novoustanovljeni vaški odbor Ljudske univerze. Predaval je Srečko Golob o življenju in običajih Indijcev. Predavatelj je predavanje izpopolnil s skioptičnimi slikami.

Delavna gledališka družina. Gledališka družina »Svobode« v Bohinjski Bistrici je letos še bolj delovna kot lani. Po uprizoritvi igre »Via Mala«, so nedavno igrali igro »Poslednji mož«. Obe igri so igrali tudi v bližnjih okoliških krajih. V začetku marca bodo igrali Gerbaisevo komedijo »Za stanovanje gre«. Pripravljajo pa tudi mladinsko igro »Pastirček Peter in Kralj Briljantine«. Tudi ostale sekcije te »Svobode« so zelo delavne.

Akademski pevski zbor jih bo obiskal. Ta mesec bo gostoval v Trbovljah akademski pevski zbor iz Ljubljane pod vodstvom Radovana Gobca. Trbovljčani se za to bližnjo gostovanje zelo zanimajo.

»Svobodo« bodo ustanovili. V Dutovljah se pripravljajo na ustanovitev »Svobode«. Nedavno so preuredili svoj prosvetni dom, kjer bo imela novoustanovljena »Svoboda« svoje prostore.

Iz Kamnika. Ljudska univerza v Kamniku prireja redno predavanje. Ni dolgo tega, ko je o perspektivah razvoja gospodarstva v letu 1955 predaval tov. dr. Marjan Brecelj ,podpredsednik IS LR Slovenije.

Komedija »Vozel« je uspela. Po daljšem presledku je dramska družina Zasavje v Trbovljah razveselila gledalce s komedijo »Vozel«.

Za mladino in odrasle. Dramski odsek »Svobode« v Zgornji Šiški je uprizoril Bukovčevo mladinsko igro »Pehtar« (Kekec). Prva predstava je bila namenjena odraslim, ki so bili z igro zelo zadovoljni. Še bolj pa so bili zadovoljni otroci. S to igro je »Svoboda« v Zgornji Šiški presenetila vse okoliške prebivalce, saj je igra res primerna za staro in mlado.

Niso povsem uspeli. Igralska družina »Svobode« v Pekrah je nedavno uprizorila Molièrjevo komedijo »Namišljeni bolnik«. Komedija pa ni najbolje uspela.

1200 otrok jo je gledalo. Na Teznem so doslej že 6-krat predvajali otroško igro »Mačeha in pastorek«. Igro si je ogledalo 1200 otrok iz šol: Tezno, Pobrežje in Miklavža.

Občni zbor »Svobode« Pobrežje Maribor. »Svoboda« na Pobrežju v Mariboru ima 820 članov. Zadnje čase pa število članstva znatno upada. Več pozornosti bo treba posvetiti mladini, ki se udejstvuje zaenkrat le v dramski družini. Ljudska univerza je priredila lani le dvoje predavanj. Člani menijo, da je to velika slabost in da bo treba v bodoče prirejati več predavanj. Zlasti se bodo morali zavzeti za vsestransko izobraževanje.

Tako v Divači ne bi smelo biti. »Svoboda« v Divača spi zimsko spanje. V začetku leta je kazalo, da bo »Svoboda« prirejala razne igre, tečaje, krožke itd. Žal niti začeli še niso. Medtem pa ljudje ob vsakem gostovanju bodisi igralske družine ali pevskih zborov napolnijo dvorano prosvetnega doma.

Pevski zbor »Svobode« Nove Gorice je obiskal Brda. Pevski zbor »Svobode« iz Nove Gorice je nedavno razveselil prebivalce Huma v Brdih. Pevci so jim zapeli 18 narodnih, partizanskih in umetnih pesmi.

LE KOMU JE TO V ČAST

KNJIŽNICA V KLETI

Za gostilno se vedno najde prostor!

V mariborskem »Večeru« sem bral, da ima »Svoboda« Pobrežje v Mariboru svojo knjižnico v zatohli temni kleti, kjer knjige plesnijo in se seveda kvarijo. Kljub temu knjižnica dobro deluje. Odprta je trikrat tedensko. Knjižničar je samo v enem mesecu izdal 885 bralcem nad 1400 knjig. Ni tako dolgo, ko mi je znanec — knjižničar — potožil, da so v njegovem kraju pravkar odprli novo gostilno, medtem ko knjižnični odbor že leto dni zaman moleduje za nove prostore. In dodal je še: »Pri nas ljudje radi bero, toda zadnje čase zanimanje za našo knjižnico pada, ker so se bralci naveličali obiskovati sobo, kjer ni mogoče postaviti stola, še manj mize, da bi si pošteno ogledali seznam knjig. Zato pa je več ljudi v novi gostilni.«

To so stvari, ki tarejo ne le naše knjižničarje, pač pa vse ljubitelje knjig. Nerazumljivo je, da imajo ponekod nekateri ljudski odbori, pa tudi množične organizacije tako mačehovski odnos do knjižnic. In medtem, ko se vedno najdejo prostori za gostilne, ki že tako preveč zastrupljajo naše ljudi, za druge koristne ustanove, denimo knjižnice ali čitalnice, teh ni mogoče dobiti. Seveda, gostilna je pridobitna, nese in daje sredstva — knjižnici ali čitalnici pa je treba dajati. Tisti, ki tako modrujejo, ne pomislijo, da knjižnica, če tudi zahteva nekaj sredstev, te tudi bogato vrača. Kajti knjiga vzgaja in daje našim ljudem odgovore na nešteta vprašanja.

Kaj neki mislijo bralci mariborskega Pobrežja in kaj vsi tisti, ki prihajajo v svojo knjižnico in dobivajo knjige, ki so plesnive. Najmanj to, da je tak odnos do knjig obsojanja vreden. Med obiskovalci je tudi mladina, ki jo učitelji v šoli navajajo k branju. Nič čudnega, če bo nekega dne ta mladina povsem prenehala obiskovati knjižnico. In še to: tej knjižnici je Mestni ljudski odbor v Mariboru naklonil pred dnevi 60.000 dinarjev. »Svoboda« je kupila nove knjige. Prihodnje leto bodo knjige morda že pokvarjene. Verjetno bi bili Svobodaši oziroma nešteti obiskovalci knjižnice neprimerno bolj hvaležni, če bi jim mestni ljudski odbor pomagal preskrbeti lepše knjižnične prostore.

Še mnogo je knjižnic, ki nimajo ustreznih prostorov. Menda je takih več kot polovica. Prav bi bilo, če bi se vsi bolj zavzeli in preskrbeli lepše in udobnejše prostore našim knjižnicam.

Bralec

Nova revija v Beogradu

Pred šestimi meseci so v Beogradu v okviru Delavske univerze ustanovili klub delavcev-pisateljev. Klub šteje 40 delavcev, ki pišejo v sindikalne in druge časopise ter v revijo delavcev-pisateljev »Naši pogledi«, ki izhaja v Novi Gradiški. Klub obiskujejo večkrat beograjski pisatelji, ki delavcem svetujejo in pomagajo.

Maksim Gaspari: Starka zima

S SEJE PREDSEDSTVA ZVEZE DELAVSKIH PROSVETNIH DRUŠTEV »SVOBODA«

Odličja za najboljše člane

Minuli četrtek je bila v Ljubljani seja predsedstva Zveze delavskih prosvetnih društev »Svoboda«. Člani predsedstva so razpravljali o organizacijskih vprašanjih, odličjih »Svobod«, 50-letnici ustanovitve »Ljudskega odra in 20-letnici razpusta »Svobod«.

V razpravi o ljudsko-prosvetni dejavnosti je predsedstvo vsestransko osvetlilo nekatere pojave, ki slabe demokratično rast delavskih prosvetnih društev. Osvojilo je nekatera stališča, ki pa jih bo ponovno pretreslo na skupni seji predsedstva Zveze »Svobod« in izvršnega odbora Ljudske prosvete nakar jih bosta obe organizaciji predložili še predsedstvu Socialistične zveze.

Predsedstvo Zveze se je odločilo uvesti posebna častna odlikovanja. Ta odlikovanja naj bi podeljevala Zveza DPD »Svoboda« posameznikom ali društvom za posebne zasluge, ki jih le-ti imajo pri prosvetljevanju delavcev in ki so s svojo dejavnostjo pripomogli k širjenju znanstvene socialistične misli in krepitvi revolucionarnega delavskega gibanja. Predlog pravilnika o podeljevanju odlikovanj je predsedstvo v načelu osvojilo s tem, da ga pošlje vsem svojim organizacijam na vpogled. Razen tega bodo izdelane diplome, ki jih bodo podeljevali zaslužnim članom in društvom »Svoboda«.

Dne 16. marca bo poteklo 50 let, odkar je bil v Trstu ustanovljen na pobudo tovariša Ivana Regenta »Ljudski oder«. »Ljudski oder« je odigral med tržaškim delavstvom izredno pomembno vlogo. Bil je to v polnem smislu besede prva slovenska delavska univerza. Že prvo leto je »Ljudski oder« priredil 34 predavanj. Predavali so najvidnejši socialisti tedanje dobe, kot Ivan Cankar, Ivan Regent, Tuma in drugi. V kratkem času je »Ljudski oder« razpredel široko mrežo svojih podružnic in tako rekoč iz nič ustanovil veliko knjižnico. Po svoji dejavnosti in usmerjenosti je bil tržaški »Ljudski oder« zgleden predhodnik naših delavskih društev. Prav zato bodo vse naše »Svobode« to pomembno obletnico dostojno proslavile. Predsedstvo zveze pa je sklenilo, da ob tej priliki skliče svečano sejo glavnega odbora Zveze.

Predsedstvo je opozorilo tudi na letošnje praznovanje desete obletnice osvoboditve. V nekaterih okrajih pripravljajo velike prireditve s sodelovanjem društev »Svoboda«. Predsedstvo priporoča, da se društva kar najbolj pripravijo na proslavo 10. obletnice osvoboditve, vsaka v svojem kraju s skrbno pripravljenimi prireditvami.

Letos poteka 20 let, ko so bile predvojne »Svobode« razpuščene. »Svobode« bodo na svojih sestankih obudile spomin na takratne dogodke. Obletnici bo posvečena ena izmed prihodnjih številk »Socialistične misli«. Na kraju so člani predsedstva sklenili, da bo ta mesec posvetovanje pevovodij pevskih zborov društev »Svoboda«.

»Književne novine« bodo spet izhajale

Te dni bodo izšle v Beogradu ponovno Književne novine. Književne novine bodo izhajale štirinajstdnevno v latinici na 12 straneh. Časopis bo imel povsem novo vsebinsko podobo: poleg prilog iz književnosti in drugih področij kulturnega življenja bo redno prinašal članke s področja zunanje in notranje politike in druge družbene probleme.

Stiri sto delovnih Svobodašev

»Svoboda« v Stražišču pri Kranju sodi med najdelavnejša delavska prosvetna društva na Gorenjskem. 1. februarja je imelo društvo svoj občni zbor, na katerem so ugotovili, da so vse naloge preteklega leta izpolnili. Danes imajo igralsko sekcijo, moški in ženski pevski zbor, tamburaški zbor, knjižnico, harmonikarski, sabljaški, boksarski, šahovski, gospodinjski in plesni krožek. V vseh teh sekcijah in krožkih dela in se uči nad štiri sto ljudi.

Spričo tolikšnega števila sekcij in aktivnih članov postaja njihov dom občutno premajhen. Sicer so ga že začeli preurejevati. Vendar bo stiska za prostor še vseeno velika. Polovica sekcij in krožkov dela in se uči v šolskih prostorih. Če bi imeli dovolj velik dom, pa bi število članov še poraslo.

Najlažje je mogoče oceniti delo stražiške »Svobode«, če pogledamo dejavnost posameznih skupin. Igralska skupina je uprizorila lani sedem iger, nekatere je večkrat ponovila na domačem odru pa tudi drugod. Tamburaški zbor je imel 27 nastopov, šahisti so bili najboljši na Gorenjskem. Mladi Bovdek je dosegel na tekmovanju šahovskih odsekov »Svobod« celo prvo mesto. Tudi pevski zbor je imel precej nastopov. Drugi odseki so še mladi, obetajo pa, da bodo kmalu pokazali, česa so se naučili. Dobro je bil obiskan tudi tečaj nemškega jezika.

Za vztrajno delo vseh skupin ima največjo zaslugo upravni odbor, ki je vse leto nudil sekcijam vso potrebno pomoč.

KULTURNI DROBIŽ

Prvo gostovanje v Turčiji

Balet in orkester Makedonskega narodnega gledališča bo gostoval v začetku aprila v Turčiji. Na svojem prvem gostovanju v tujini bo najmlajši ansambel skopskega gledališča nastopil med drugim z Delibesovo »Copellio« in Čajkovskega »Spečo lepotico«.

Prežihov roman »Doberdob« v hrvaščini

V založbi beograjskega založniškega podjetja »Prosveta« bo kmalu izšel roman »Doberdob« — delo slovenskega pisatelja Prežihovega Voranca. Pričakujejo, da bo ta roman tudi v Srbiji našel številne bralce.

50 let kulturno-umetniškega društva »Abrašević«

Beograjsko kulturno umetniško društvo »Abrašević« bo praznovalo letos 50-letnico obstoja. Proslavi, ki bo trajala od 1. marca do 1. maja, se bo pridružilo še 30 drugih kulturno umetniških društev Srbije. Med drugim bodo člani odkrili spominsko ploščo na hiši, kjer je bilo leta 1905 društvo ustanovljeno, in obiskali grob Abraševića v Šabcu.

Makedonski likovni umetniki razstavljajo v Ljubljani

Nedavno je bila v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani odprta kolektivna razstava Združenja likovnih umetnikov Makedonije. Na razstavi sodeluje 34 slikarjev, 4 grafiki in 6 kiparjev.

»Trinajst jih bo« na odru »Svobode« v Tržiču

»Trinajsti jih bo« so igralci »Svobode« v Tržiču dobro igrali. Vloge so bile dobro razdeljene. Škoda je le, da tudi tokrat dvorana ni bila polna, čeprav so igro uprizorili na sobotni večer, ko so navadno ljudje najbolj prosti.

ZAHODNONEMŠKI PARLAMENT JE SPREJEL PARIŠKE SPORAZUME

Oborožena Nemčija

Socialdemokratje so bili edini dosledni nasprotniki nemške oborožitve in zagovorniki združitve Nemčije. — Kaj bo z gibanjem proti oborožitvi, ki je zajelo veliko večino Nemcev?

Zahodnonemški parlament je v minulem tednu ratificiral pariške sporazume in sprejel francosko-nemški sporazum o Posarju. Za ratifikacijo pariških sporazumov je glasovalo 314 poslancev (proti 157), za posarski sporazum pa je glasovalo 263 poslancev (proti 203). Zahodna Nemčija bo torej v prihodnjih mesecih dobila polmilijonsko moderno oboroženo armado.

Kot edini dosledni nasprotniki nemške oborožitve so se v parlamentu uveljavili le socialdemokrati. Njihovi govorniki so trdili, da bo ratifikacija pariških sporazumov in oborožitev Zahodne Nemčije preprečila združitev Nemčije in tako bo zahodnonemški parlament škodoval Nemčiji ter podprl tiste sile v svetu, ki hočejo mednarodna vprašanja reševati z vojaškimi pakti in z uporabo sile. Toda te socialdemokratske trditve so bile osamljene. Vse stranke vladne koalicije, ki imajo v parlamentu večino, so podpirale Adenauerjeva prizadevanja za čimbolj trdno povezovanje z Zahodom.

Medtem ko so v parlamentu razpravljali o nemški oborožitvi, pa so tisoči in stotisoči demonstrirali po ulicah nemških mest. Zahodnonemški proletariat je še enkrat jasno povedal, da se ne strinja z oborožitvijo in da mora vlada najprej storiti vse za združitev Nemčije. Bilo je tudi nekaj spopadov med delavci in policijo, več sto delavcev so zaprli in nekaj ranili.

Sedaj se zahodnonemški socialdemokratje vprašujejo, kaj naj store z gibanjem proti oborožitvi, ki je zajelo veliko večino Nemcev. Nekatere skupine v vodstvu menijo, da bi bilo potrebno to gibanje krepiti in z revolucionarnimi metodami pritiskati na vlado, da bi se odpovedala svoji sedanji politiki. Desničarske struje med socialdemokrati, ki so že doslej nasprotovale množičnemu protivladnemu gibanju, pa menijo, da bi morali socialdemokrati prepustiti to gibanje samemu sebi. Če bodo v socialdemokratskem vodstvu osvojili poglede prvih, potem ne bo zamrlo revolucionarno vzdušje, ki je v teh dneh prevevalo Nemčijo, in potem tudi lahko pričakujemo, da bo nemško ljudstvo onemogočilo vse agresivne in vojnohujskaške pojave v novi vojski. Če pa se bodo v bodoče socialdemokrati ukvarjali le s parlamentarnimi akcijami, potem bodo nemški industrijski magnatje in nacistični generali lahko bolj ali manj nemoteno oboroževali Nemčijo in se uveljavljali v Nemčiji in v svetu.

Od tega, kakšna bo v bodoče politika socialdemokratov, je v mnogočem odvisna nadaljnja usoda Nemčije.

PROTESTNA STAVKA SAARSKEGA PROLETARIATA

SPOPAD V SAARU

Vlada je proglasila stavko kovinarjev za nezakonito, sindikalne organizacije pa so organizirale splošno protestno stavko. — Klerikalni sindikati niso hoteli stavkati. — V Saarbrückenu so se spopadli policaji in delavci.

V ponedeljek, 21. februarja, je začelo v Posarju stavkati 70.000 kovinarjev. Stavkajoči so zahtevali, naj jim delodajalci povišajo mezde za 15%.

Saarska vlada je proglasila stavko kovinarjev za nezakonito in zahtevala, naj se delavci vrnejo na delo. Sindikalne organizacije pa so odgovorile na ta sklep vlade s splošno enodnevno stavko vsega sarskega proletariata. Poročajo, da je stavkalo skoraj 300.000 delavcev, čeprav je vlada proglasila tudi to stavko za nezakonito.

V splošni stavki niso sodelovali le člani klerikalnih sindikatov.

Ker je vlada proglasila obe stavki za nezakoniti, so voditelji sindikata kovinarjev sklenili, da se bodo vrnili na delo.

V Saarbrückenu je kakih 3000 delavcev demonstriralo proti vladnim ukrepom za razbitje stavke. Prišlo je tudi do spopada med delavci in policijo. Policaji so metali med delavce solzilne bombe.

Iz uporne Kenije. Oficir angleške kolonialne vojske zaslišuje ujetega borca osvobodilnega gibanja

ANGLEŠKI LABURISTI O FORMOZI

BREZ ČANG KAJ ŠEKA

Laburisti menijo, da je treba Formozo in Peskadorske otoke nevtralizirati in podrediti nadzorstvu Združenih narodov. — Laburistična akcija za prenehanje sovražnosti in za plebiscit na Formozi in Peskadorskih otokih

Izvršni odbor angleške laburistične stranke je sprejel načrt predsednika Attleeja o ureditvi formoškega vprašanja in zahteval, naj angleška vlada »jasno pove, da Združene ameriške države ne morejo računati z nobeno vojaško pomočjo Velike Britanije v sporu zaradi otokov vzdolž kitajske celine«.

V poročilu izvršnega odbora je rečeno: »Znova poudarjamo, da je sodelovanje Ljudske republike Kitajske v Združenih narodih bistveno važno za obravnavanje vprašanj na Daljnem vzhodu. Formozo in Peskadorske otoke je treba ob mednarodnem poroštvu nevtralizirati in podrediti upravi ter nadzorstvu Združenih narodov, ki bi zagotovili, da se bodo prebivalci teh otokov pozneje lahko opredelili prosto, brez pritiska s katere koli strani. Zato je potrebno, da se Čang Kaj Šek in njegovi glavni pomagači od ondod umaknejo.«

Prvi korak za rešitev formoškega vprašanja bi bilo prenehanje sovražnosti na obeh straneh, Čang Kaj Šekove čete pa bi se morale umakniti z vseh otokov vzdolž kitajske celine. Angleška vlada je že nekajkrat uradno sporočila, da smatra otoke ob obali za sestavni del Kitajske, da pa je status Formoze in Peskadorski otokov zelo nejasen. Vendar se javno ni izrekla proti vojaški pomoči Združenim ameriškim državam, če bi prišlo med Ameriko in Kitajsko do spopada zaradi teh otokov.

Laburistični načrt o ureditvi formoškega vprašanaj je vzbudil veliko pozornost. V angleških diplomatskih krogih menijo, da ta pobuda ne nasprotuje končnim ciljem britanske vlade. Prepričani pa so, da bi bil izid morebitnega plebiscita na Formozi neugoden za Čang Kaj Šeka in tudi za Kitajsko. V Londonu menijo, da bi se znatna večina prebivalcev izrekla za neodvisno formoško državo.

Vdor Čang Kaj Šekovih čet v Burmo

Kuomintanške čete so v zadnjem tednu ponovno vdrle v severno Burmo. »New Times of Burma« piše, da so na nekem letališču v severnem Laosu opazili transportna letala, ki prepeljujejo v Burmo kuomintanške vojake. V Rangunu menijo, da je to največji vdor Čang Kaj Šekovih tolp v Burmo v zadnjih dveh letih.

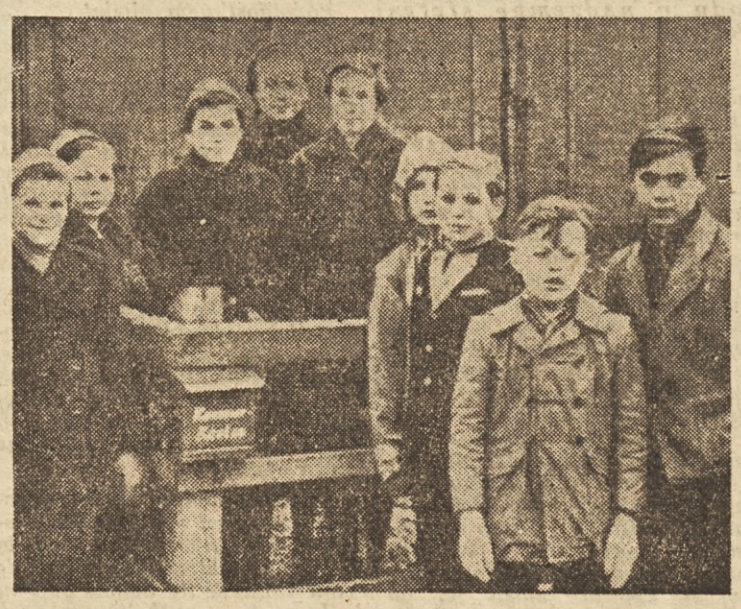

V Vilhemshavnu sta dva trinajstletna dečka (Klaus Fooken in Rolf Abraham) ustanovila »Zvezo ubogih«, ki ima sedaj 21 članov. Otroci, člani te zveze, pomagajo revnim in bolnim starim ljudem. Na sliki vidimo zbrane pri nabiralniku, kamor mečejo pomoči potrebni svoje prošnje

REZULTATI PARLAMENTARNIH VOLITEV NA JAPONSKEM

USPEH SOCIALISTOV

Socialisti so pridobili 20 poslancev, demokrati pa 62. — Liberalna stranka je izgubila 69 poslancev. — Vlado bo sestavil sedanji ministrski predsednik Hatojama

Pri parlamentarnih volitvah, ki so bile preteklo nedeljo na Japonskem, so demokrati predsednika vlade Hatojame dobili 186 poslanskih mest, liberalci 111, levi socialisti 89, desni socialisti 67, kmečka stranka 4, male stranke 2 in neodvisni 6 mandatov.

Sedanji ministrski predsednik Hatojama bo torej lahko sestavil trdnejšo vlado. Njegova demokratska stranka, ki je v prejšnjem parlamentu imela 124 mandatov, je pridobila kar 62 novih poslanskih mest. Liberalna stranka, ki jo vodi bivši predsednik vlade Jošida, pa je izgubila 69 mandatov.

Hatojama je sicer zmagal, toda velik uspeh socialistov mu je zmago precej zagrenil. Levi in desni socialisti so pridobili 20 mandatov in s svojimi 156 poslanci onemogočili dvotretjinsko večino desničarskih sil v parlamentu. Nova vlada torej ne bo mogla spremeniti ustave, zakaj socialisti nasprotujejo vsaki spremembi ustavnega zakona.

Hatojama namerava sestaviti novo vlado le iz pristašev svoje stranke. V notranji politiki nove vlade ne bo bistvenih sprememb, v zunanji politiki pa se ministrski predsednik zavzema za ureditev odnosov s Sovjetsko zvezo in za navezavo gospodarskih stikov z ljudsko republiko Kitajsko. Te težnje v zunanji politiki bodo podpirali tudi socialisti in to bo verjetno edina podpora socialistov novi vladi.

Ameriški sindikat za oborožitev Nemčije

Ameriška federacija dela (AFL) je pozvala nemške sindikate, naj podpirajo prizadevanja vlade glede nemške oborožitve. V pismu, ki ga je poslal nemškim sindikatom, trdi izvršni odbor ameriške sindikalne organizacije, da bo s svojim vplivom prisilil ameriško vlado, da bo spremenila in izboljšala londonske ter pariške sporazume v korist Zahodne Nemčije. Obenem pa v pismu trdi, da oborožitev Nemčije ne bo škodovala združitvi dežele.

Nemške sindikalne organizacije so to pismo objavile v svojem tisku, voditelji sindikatov pa ga doslej niti z besedo niso omenili.

Libija proti vmešavanju v notranje zadeve

Libijski ministrski predsednik Ben Halim je v torek izjavil, da libijska vlada ne bo dovolila niti prijateljem niti sovražnikom, da bi se vmešavali v notranje zadeve Libije. S to izjavo je odgovoril na vesti, da je italijanski ministrski predsednik Scelba med razgovori v Londonu zahteval, naj Anglija »varuje italijanske interese v Libiji«.

IZJAVA LABURISTA HAROLDA WILSONA

»AMERIŠKA AGRESIJA«

Harold Wilson, nekdanji angleški laburistični minister, je dejal, da bi bilo treba Čang Kaj-šeka pregnati na Sveto Heleno, angleški otok na Atlantiku, na katerem je umrl Napoleon. Wilson je tudi dejal, da »za vojno nevarnost na Daljnem Vzhodu ni kriva kitajska, temveč ameriška agresija«.

NEKAJ BESED O ZGODOVINI IN DELU ČILSKE SOCIALISTIČNE STRANKE

Nosilci napredka

Nastanek in razvoj socialističnega gibanja. — Program Ljudske socialistične stranke. — Sodelovanje z vsemi socialističnimi in naprednimi gibanji. — Veliko zanimanje za jugoslovanske izkušnje

V zadnjih letih se dežele Latinske Amerike vedno bolj smelo in samostojno uveljavljajo v mednarodnem političnem in gospodarskem življenju. To sicer ni po volji nekaterim reakcionarnim skupinam v Združenih ameriških državah, ki bi rade še nadalje držale te dežele na svojih vajetih; toda hiter dvig gospodarstva na tem področju in s tem v zvezi tudi hitra rast nacionalne ter socialne zavesti trga spone, s katerimi so vklenili Latinsko Ameriko njihovi severni sosedje. Zatorej je razumljivo, da se svet v zadnjem času bolj in bolj zanima za dogodke v teh deželah in za nacionalna ter socialna delavska gibanja v Latinski Ameriki.

Čile je ena izmed najmanjših latinskoameriških držav, vendar je njeno ozemlje trikrat večje od Jugoslavije. Prebivalcev pa ima le 6 milijonov.

Socialistično gibanje se je v Čilu prvič pojavilo 1932. leta, v času velike svetovne gospodarske krize. Takrat so socialistične skupine, ki jih še ni združevala enotna organizacija, prevzele oblast in ustanovile socialistično revolucionarno vlado. Ta vlada je objavila splošno amnestijo političnih zapornikov, odpravila kmečke dolgove, ustanovila nacionalno banko, začela nadzirati zunanjo trgovino in izdala nov zakon o davkih, s katerim je občutno prizadela domači in tuji kapital. Toda že po 20 dneh je morala položiti orožje. Predstavniki izkoriščevalskih razredov so se ponovno uveljavili na oblasti.

V tistih revolucionarnih dneh so čilski socialisti spoznali, da brez močne in disciplinirane partije delavskega razreda ne bodo mogli premagati sovražnika. Zato so 19. aprila 1934. leta ustanovili socialistično stranko. Od tedaj pa do danes se ta stranka zavzema za gospodarsko in politično neodvisnost svoje dežele in za večje socialne ter družbene pravice delavcev. Njeno delovanje temelji na načelih znanstvenega socializma. Notranja trenja med različnimi pogledi na način boja proti kapitalu so jo precej oslabila, toda ko je izključila nekaj oportunističnih elementov in se organizacijsko utrdila, je postala nosilec najbolj revolucionarnih teženj in bojevnik za najbolj korenite napredne spremembe v Čilu.

Ljudska socialistična stranka Čila (tako se sedaj imenuje) se zavzema za podružbljenje večjih družb industrije solitra, bakra, železa in petroleja, vseh rudnikov, hidrocentral in monopolističnih industrijskih podjetij. Nacionalizirana podjetja naj bi upravljali sveti, v katerih bi bili predstavniki države, sindikatov in potrošnikov.

Čilska socialistična stranka ni članica nobene mednarodne organizacije, vendar aktivno podpira vsa napredna in socialistična gibanja v svetu. Posebno pozornost posveča osvobodilnim gibanjem v kolonialnih deželah. Zavzema se za miroljubno in enakopravno sodelovanje držav Latinske Amerike in nastopa proti vsakemu tujemu vmešavanju v notranje razmere teh dežel. V vladi ne sodeluje; nasprotuje vsem akcijam vlade, ki škodujejo interesom delovnih ljudi in podpira vse vladne ukrepe, ki koristijo ljudstvu. V parlamentu (147 sedežev) ima 19 poslancev, v senatu (45 sedežev) pa 5.

Čilski socialisti se zelo zanimajo za Jugoslavijo in proučujejo naše izkušnje, posebno pa naše uspehe na področju delavskega samoupravljanja.

STAVKE V TRSTU

V Trstu je bilo lani 105 stavk, v katerih je sodelovalo 48.000 delavcev. Skupno so v podjetjih izgubili zaradi stavk 240.000 delovnih dni.

DEMONSTRACIJE V BONNU

Pretekli petek je v Bonnu demonstriralo 4000 delavcev, članov zahodnonemške komunistične stranke, socialistične mladine in sindikatov. Delavci so vzklikali gesla proti oborožitvi in slišati je bilo tudi vzklike: »Dol z Adenauerjem!« Na ulicah je bilo ogromno ljudi, ki so zapustili trgovine in delovna mesta ter spremljali demonstrante. Policija je uporabila gasilske brizgalne in šele po dveh urah demonstrante razgnala.

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Boštjančič Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov Telefoni: uredništvo in uprava 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284 Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305, 1-221 List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din: posamezna številka 10 din.

Prebivalci otoka Tačen ob kitajski obali, ki so jih pred nedavnim preselili Čang Kaj Šekovi ljudje na Formozo. Otok so namreč zasedle enote Ljudske republike Kitajske

M. Anders Nexö:

ZIDOVI

Dobro bi se bil lahko vgnezdil sredi mesta in odprl delavnico s pomočniki in vajenci, pa tudi trgovinico s tovarniškimi čevlji. Vse to ne bi zadevalo na nobene ovire. Bil je namreč vrl mož in ne bilo bi mu težko dobiti na posodo nekaj sto mark, ki jih je potreboval, da bi spravil zadevo v tir. V najslabšem primeru bi mu posodil denar tovarnar, če bi se mu zapisal z dušo in telesom.

Toda Blanka ni prav nič mikalo, da bi se komur- ali čemurkoli prodal. Ljubil je svobodo in zato se je naselil v predmestju v eni tistih dvonadstropnih hiš s podstrešnimi izbami, ki napravijo prehod s polja v veliko mesto znosnejši.

Iz svojega kletnega stanovanja je lahko med delom vse videl. Najprej nekaj pustih kep ilovice, potem travnike v megli in vlagi, kamor so se zatekle mokre ptice, in dalje zunaj njivo, na kateri je raslo pravo žito. Še malo dalje so se razprostirali krasni gozdovi z jezeri in gozdnimi cvetlicami; to je videl Blank prav dobro, bil pa je sanjač in to tu mu je bilo glavno — podeželje.

»Križ božji — ali je to vse?« so vzkliknili Blankovi tovariši, ko se mu je nekoč posrečilo zvabiti jih v svoj dom, da bi jim pokazal, kako lepo stanovanje ima. To ga je jezilo. Zagovarjati vseh teh lepot ni hotel; saj se jih ni veselil z razumom, marveč s srcem in slehernim dihom. Toda odtlej se je tudi teh ljudi ogibal in obdržal svojo srečo zase; če so mislili samo na to, da bi ga oropali najboljšega, se je rajši odpovedal občevanju z njimi.

Polagoma z ljudmi sploh ni več občeval. V njem se je bilo zdramilo rahlo nezaupanje in čvrsto se ga je držal — za zaščito svojega imetja. Če mu je kdo prinesel delo in začel govoriti o tem, kako lepa je lega njegovega stanovanja zunaj mesta, mu sploh ni odgovoril, marveč se je omejil samo na poslovne zadeve — in se skušal ljudi čimprej odkrižati. Z njimi je govoril samo o poslovnih zadevah. Vsak splošni pomenek je slej ali prej trdno načel tisto, kar je bila njegova skrivnost. Strah pred tem mu je odseval iz oči, kadar je stal pred ljudmi; svojo delavnico je tudi opremil tako, da nihče ni mogel stopiti k oknu.

Brž ko je ostal sam, ga je prevzel pravi mir; osamljenega se ni čutil nikoli. Zavest, da je dosegel najvažnejše, mu je popolnoma zadostovala; vse je bilo tako, kakor je moralo biti. Tuhtal ni, toda njegova duša je dojemala najpestrejše vtise z oblačnega neba, po katerem je vesoljstvo v nenehnem menjavanju hitelo mimo. In sonce je skrbelo za vse ko dobri duh.

Blankova okna so bila večji del leta odprta, in če je sijalo sonce, je plavalo njegovo žvižganje nad razpokano ilovnato skorjo liki migotanje. Često je žvižgal ko na pol divji, ko pijan, in to žvižganje je včasi spominjalo na zmagoslavno žvrgolenje ptice v kletki, viseči v sončnem jutru zunaj pri oknu.

Nekega jesenskega dne so začeli razkopavati zemljo nasproti Blankovemu stanovanju. Radovedno je Blank gledal skozi okno, kako delavci delajo; izbral si je bil svoje gnezdo ko ptič in tudi način, kako je iztegoval vrat, da bi bolje videl, je bil nekam ptičji. Nobenega nemira ni čutil; to je bilo kratko malo nekaj, kar se je dogajalo na podeželju, nova stran življenja — vse v njegovo zadovoljstvo.

Pozimi je lahko ogledoval otroke iz bližnjih hiš, če so se pojali po zmrznjenem jarku, spomladi pa so prišli obrtniki in jeli zidati. Bil je na moč zabaven pogled, kajti Blank je sedel od ranega jutra do poznega večera sam; dela, s katerim se je ukvarjal, se razen njega nihče ni smel dotakniti. Tam zunaj pa so gomazeli ko mravljišče. Najbolj se je čudil, da bo nastala iz dela tolikih rok celota.

Toda delo tam zunaj je raslo dan za dnem in obrnilo proti njemu tri do štiri metre visok, gol požarni zid. Razgled na travnike in na polje so mu čedalje bolj zapirali. Nekega dne je izginil še zadnji košček travnika in Blank se je vprašal, koliko nébesa neki mu bodo še pustili, da ga bo videl?

Požarni zid ni dal od sebe nobenega glasu in Blank je nehal prepevati. Le žvižgal je še kdaj pa kdaj, da bi očistil zrak. Toda z leti je dobil enolično sivi zid od senc in vlage barvo, velike muhe so lazile po njem in ga skupaj s stonogami oživljale. Brž ko je Blank zjutraj zlezel iz postelje, je uprl pogled v zid; po lisah na njem je spoznal, kakšno je vreme. Nekaj korakov na desno je stal enako visok zid s tremi galvaniziranimi smetišnicami. Če pa je Blank zlezel malo skozi okno in legel na hrbet, je lahko gledal naravnost v nebo.

Posebno često tega ni mogel storiti, pa tudi potrebno ni bilo. Daleč spodaj na desni strani je bila med zidovoma vrzel, skozi katero je videl vse: čisto zgoraj nebo, potem nekaj lipovih vej, štrlečih izza zidov, smešno majhen izrezek ko na kamnitem robu sedeče pokrajine, in končno — počez pod spodnjim koncem vrzeli — košček ceste z njenim nenehnim prometom. S svojega stola Blank tega seveda ni videl; če pa je zataknil za okenski okvir košček razbitega zrcala, je imel vse pred očmi.

Tako si je čevljar še kar udobno uredil življenje in opazovanje narave v zrcalcu. Treba mu je bilo samo dvigniti pogled od dela, pa je lahko bil deležen vsega: sonca in dežja in njiv. In čez nekaj let je že popolnoma pozabil, da je bilo nekoč nasproti njegovemu oknu nekaj drugega, ne pa sivi lisasti požarni zid.

Ko se je čevljar svoj čas preselil v to predmestje, je stanoval v vogalni hiši ob isti cesti reven trgovec s predivom. Zdaj je mož zgradil cel stanovanjski blok. Zdaj je bil lepo rejen, krepak in ponosno je govoril, da je veletrgovec. Blank si ni prizadeval, da bi spravil na dan podrobnosti njegovega velikega uspeha; jasno mu je bilo samo to, da mu je veletrgovec zaprl razgled, in to je povsem pravilno spravljal v zvezo z njegovo trebušatostjo.

Blank je presojal zadevo tako, kakor jo je videl. Veletrgovec je bil dober mož, ljubezniv gospodar in prijazen z reveži. Ob nedeljah pa je poležaval na vseh štirih na preprogi in se igral s svojimi otroki. Imel je samo eno napako: bil je čedalje debelejši in s tem je zapiral drugim razgled.

Prav tako si je čevljar zamišljal vse kot pojav, ki ga lahko primeš z rokami; vse je bilo na moč preprosto. Kadarkoli je srečal svojega gospodarja, si je ogledal njegov trebuh in zaskrbljen skrivaj ugotavljal, da je mož čedalje debelejši. To je čudil kot dihanju grozečo nevarnost in zdelo se mu je, da ga bo debeluh naposled oropal še zraka.

Neke pomladi se je končno zgodilo tisto, česar se je tako bal. Veletrgovec v mejah stare okolice ni več imel dovolj prostora; pred čevljarjevimi okenci je poganjala iz tal zadnja stena visoke gosposke hiše. Zadnji košček zelene pokrajine je izginil in v Blankovemu koščku zrcala je stalo zdaj pet kuhinjskih oken liki steber. Toda poslopje je imelo to lastnost, da je njegova zadnja stena prestrezala dopoldansko sonce in ga pošiljala zrcalu; razen tega je dobil čevljar še pojem o petih poselskih sobah, če je bilo eno izmed njihovih oken odprto toliko, da ga je bilo videti za požarnim zidom. Takoj nato se je prikazala mesnata roka in segla po konu; prikazala se je in bliskovito izginila in za silo bi jo bil človek lahko zamenjal s soncem.

(Se nadaljuje)